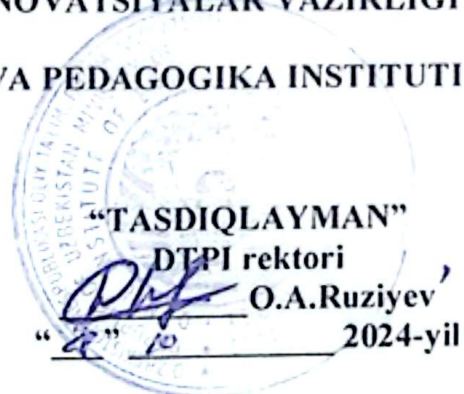

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
DENOY TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA INSTITUTI**

**08.00.07 – “MOLIYA, PUL MUOMALASI VA KREDIT”
IXTISOSLIGI BO‘YICHA TAYANCH DOKTORANTURAGA
KIRISH IMTIHONI UCHUN**

DASTUR VA BAHOLASH MEZONI

Denov– 2024

Annotatsiya:

Ushbu dastur 08.00.07 – “Moliya, pul muomalasi va kredit” ixtisosligi bo'yicha tanyach doktoranturaga kirish bo'yicha ishlab chiqilgan bo'lib, unda talabgorlar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan asosiy talablar bayon qilingan.

Tuzuvchilar:

O.M. Melikov	DTPI, Moliya va bank ishi kafedrası, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
R.H. Bozorov	DTPI, Moliya va bank ishi kafedrası, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Taqrizchilar O. Mahmudov	Samarqand davlat universiteti v.v.b. dots, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
J. Nurboev	Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti dotsenti, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ushbu dastur va baholash mezonı “Moliya va bank ishi” kafedrasining 2024-yil ___-oktabrdagi ___-sonli yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri

O. Melikov

Ushbu dastur va baholash mezonı Tadbirkorlik va boshqaruv fakulteti kengashining 2024-yil ___-oktabrdagi ___-sonli yig'ilishida muhokamadan o'tgan va institut o'quv uslubiy kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Fakultet dekani

M. Toshboboyev

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'quv uslubiy kengashining 2024-yil ___-oktabrdagi ___-sonli yig'ilishida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya etilgan.

O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i

B. Pirimqulov

Imtixon dasturi tasdiq va foydalanish uchun tavsiya etiladi.

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

S.N. Allayarov

KIRISH

Respublikamizda bank-moliya sohasidagi islohotlarni chuqurlashtirish va ularning ko'lamini kengaytirish masalalari eng ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. O'tgan yillar mobaynida mustaqil taraqqiyot davrda iqtisodiyotda bozor islohotlari bosqichma-bosqich amalga oshirilgani va bank-moliya tizimi puxta o'ylab olib borilgani makroiqtisodiy barqarorlikni, iqtisodiyotning yuqori sur'atlar bilan o'sishini, inflyatsiyani prognoz ko'rsatkichlari darajasida saqlab qolishni ta'minladi. Ayni vaqtda mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot yo'lining chuqur tahlili, bugungi kunda jahon bozori kon'yunkturasi keskin o'zgarib, globallashuv sharoitida raqobat tobora kuchayib borayotgani davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish uchun mutlaqo yangicha yondashuv hamda tamoyillarni ishlab chiqish va ro'yobga chiqarishni taqozo etmoqda.

Yangi O'zbekiston iqtisodiyotini yanada rivojlantirish borasida bir qancha strategik vazifalar turibdi. Yangi Taraqqiyot strategiyasini ta'minlash uchun tarkibiy izchil islohotlarni amalga oshirish darkor. Prezidentimiz tomonidan bosh mezon sifatida ilgari surilgan “Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari!” g'oyasini hayotga tatbiq etishda ilm-ma'rifat va innovatsiya asosiy tayanch ustunlarga aylanadi.

Milliy iqtisodiyotimizni shakllantirish sharoitida bank-moliya va sanoat sohosi taraqqiyotiga alohida e'tibor qaratib kelinmoqda. Bunda iqtisodiyoti rivojlanayotgan mamlakatlar singari O'zbekistonda ham tijorat banklari resurslarini faol tarzda turli sanoat korxonalarining kapitallashuv darajasi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashga jalb qilish muhim o'rin tutadi.

08.00.07 – “Moliya, pul muomalasi va kredit” ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kiruvchi talabgorlar imtihoni dasturi tuzishda yuqorida qayd etilgan maqsad va vazifalardan kelib chiqildi.

Dastur 08.00.07 – “Moliya, pul muomalasi va kredit” ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kiruvchi talabgorlar kirish imtihoni uchun imtihonlarga tayyorlanish va uni topshirish uchun mo'ljallangan.

ASOSIY QISM

MOLIYA

Moliyaning kelib chiqishi, uni davlat va pul-tovar munosabatlarini rivojlantirishdagi o'rni. Moliya to'g'risidagi fanning rivojlanishi. Davlat moliyasi nazariyasi. Moliya fanining asoschilari (A.Smit, D.Rikardo). Moliyaning iqtisodiy mohiyati va funksiyalari. Davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida moliyaning roli. Moliyaning mohiyati va funksiyalari to'g'risida ilmiy qarashlar. Moliyaviy resurslar. Moliyaning iqtisodiy qonunlar va iqtisodiy kategoriyalar bilan o'zaro bog'liqligi.

O'tish iqtisodiyoti davrida moliyaning xususiyatlari. Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida O'zbekiston Respublikasining moliyasi. Iqtisodiyotni tartibga solishda moliyaning roli va tutgan o'rni.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini tartibga solishda moliyadan foydalanishning asosiy yo'nalishlari.

Moliya tizimi: xususiyati, sohalari va tarmoqlari. Moliyaviy siyosat. Pul va moliyaviy oqimlar, ularning o'zaro bog'liqliklari.

Moliyaviy boshqaruv organlari. Boshqaruv mexanizmlari: prognozlashtirish, rejalashtirish va nazorat. Moliyaviy institutlar va bozorlar, ularning funksiyalari. Moliyaviy bozorlar orqali resurslarni qayta taqsimlash xususiyatlari.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida moliyaning qayta taqsimlash funksiyasi. Moliyaviy nazorat o'tkazishning shakllari va usullari. Soliq va bojxona tizimlari. Soliqlar va bojlarni undirishning moliyaviy-huquqiy asoslari.

O'zbekiston Respublikasining moliya tizimi. O'zbekiston moliya tizimining sohalari va bo'g'inlari. Moliya tizimi soha va bo'g'inlari o'rtasidagi moliyaviy munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari.

Iqtisodiy agentlarning moliyasini shakllantirish va foydalanish mexanizmlarining umumiy tavsifi. Uy xo'jaligi moliyasini tartibga solishning xususiyatlari.

Iqtisodiy agentlar moliyasini Davlat budjeti bilan aloqalari. Budjet tizimini boshqarish tamoyillari.

Turli mulkchilik shaklidagi xo'jalik yurituvchi sub'ektlar moliyasining xususiyati va funksiyalari. Ularni shakllantirish tamoyillari va mexanizmlari. Tijorat asosida faoliyat yurituvchi korxonalar moliyasining mazmuni va ularni tashkil etish tamoyillari. Davlat korxonalari moliyasi va ularni tashkil etish. Nodavlat shakldagi korxonalar va tashkilotlar moliyasi va ularni tashkil etish. Xususiy tadbirkorlik moliyasi. Notijorat asosida faoliyat yurituvchi korxonalar moliyasi. Korporatsiyalar moliyasini shakllantirish xususiyatlari. Korxonaning moliyaviy tahlili va moliyaviy strategiyasi. Davlat, hududiy, aksionerlik, xususiy, ijara va boshqa korxonalar moliyalari.

Xo'jalik sub'ektlari ixtiyorida shakllanadigan fondlar, ularning o'zaro bog'liqligi va tafovutlari. Nomarkazlashgan fondlarning moliyaviy manbalari. Xorijiy investitsiyali korxonalar moliyaviy munosabatlari. Ustav kapitalining shakllanish manbalari. Real

sektorda faoliyat yurituvchi korxonalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zaruriyati.

Davlatning moliyaviy siyosati. Moliyaviy siyosatning asosiy yo'nalishlari. Moliyaviy siyosatni amalga oshirishda davlatning roli. Moliyaviy siyosatni amalga oshirish mexanizmlari. Davlat moliya siyosati, xo'jalik sub'ektlari moliya siyosati. Moliyaviy siyosat strategiyasi va taktikasi. Moliyani Davlat tomonidan tartibga solish. Makro darajada moliyani boshqarish. O'tish davrida iqtisodiyotni moliyaviy sog'lomlashtirish shakllari. Moliyaviy mexanizm, uning tarkibiy qismlari va elementlari. Moliyaviy dastaklar va rag'batlantirish tizimi.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida moliyaviy mexanizmlarning qayta shakllanishi. Turli mulkchilik shaklidagi xo'jalik yurituvchi sub'ektlar moliyasini boshqarish. Korporativ boshqaruv. Davlat moliyaviy nazoratining turlari va uni amalga oshiruvchi organlar. Moliyaviy nazoratni tashkil etish. Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida moliyaviy nazoratning roli va ahamiyati. Nazorat tizimi samaradorligini oshirish yo'llari. Auditorlik nazoratining barpo etilishi va rivojlanishi. O'zbekiston Respublikasining moliyaviy siyosati. O'zbekiston Respublikasining xalqaro kapitallar bozori bilan aloqalari.

Budjetning xususiyati va roli. Unitar va federativ davlatlarning budjet tuzilmasi va tizimi. O'zbekiston Respublikasining budjet tuzilmasi va tizimi. Budjet tizimi faoliyatining asosiy tamoyillari. Biriktirilgan va tartibga soluvchi daromadlar. Davlat budjeti va oila budjetini loyihalashtirishdagi tafovutlar. Budjet tizimining alohida tarmoqlari o'rtasida daromad va xarajatlarning taqsimlanishi. Budjet tasnifining asosiy tamoyillari. Budjet daromadlari va xarajatlarning tasnifi. Budjet defitsitini moliyalashtirish manbalari tasnifi. Turli darajadagi boshqaruv organlarining budjet huquqlari. Davlat qarzlari turlarining tasnifi.

Davlat budjeti mablag'lari hisobidan respublikamizning yirik tijorat banklarining kapitallashtirish darajasini oshirish, Hukumat, mahalliy hokimiyati organlari tomondan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlari rivojini har tomonlama qo'llab-quvvatlash.

Rivojlangan davlatlarda budjet jarayoni. Budjet jarayonining mazmuni va makroiqtisodiy asosi. Budjet jarayonini tashkil etish asoslari va uning vazifalari. Budjet rejalashtirilishi, ishtirokchilari va uni tashkil etish tamoyillari. Budjet jarayoni bosqichlari. Davlat budjetini shakllantirish jarayoni. Budjet loyahasini tuzish. Qonun chiqaruvchi organlarda budjetni ko'rib chiqish va tasdiqlash. Budjetni ijro etish tizimi va uning nazorati. Budjet ijrosi va uni tasdiqlash.

Davlat budjetining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va roli. Turli iqtisodiyotlarda budjet tuzilmasi. Xorijiy mamlakatlarda Davlat budjetining roli. Davlat budjeti daromadlarining tarkibi va strukturasi. Davlat budjeti daromadlari va xarajatlarining tavsifi. Subsidiyalar, subvensiyalar, dotatsiyalar, budjet ssudasi.

O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti. O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti daromadlari va xarajatlarining tarkibi va strukturasi. Respublika budjeti va mahalliy budjetlar. Turli darajadagi budjetlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar. Budjetni tuzish

PUL MUOMALASI VA KREDIT

va ijro etish. Budget defitsiti, qoplash manbalari va ulami tartibga solish mexanizmlari. Budget profitsiti.

Budget daromadlarning strukturasi. Budget daromadlarining iqtisodiy mazmuni. Soliqlarning iqtisodiy tabiati va funksiyalari. Respublika budjeti daromadlari. Maxalliy budgetlar daromadlari. O'zbekiston Respublikasi sub'ektlari budgetlarining daromadlari. Budgetlararo munosabatlarni tashkil etish zaruriyati.

O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi. Budgetning soliqsiz daromadlari. Budget xarajatlarining mazmuni. Budget krediti, subsidiyalari, subvensiyalari, dotatsiyalari va investitsiyalari. Rezerv fondi.

Mahaliy budgetlarning daromadlari va xarajatlarini muvozanatlashgan holda tasdiqlashning zarurati. Davlat budgetida sekvester mexanizmidan foydalanish zarurati.

Davlat kreditining zarurligi, uning mohiyati va funksiyalari. Davlat kreditining mazmuni va ahamiyati. Davlat krediti shakllari. Davlat kreditini boshqarish. Davlat qarzlari tasnifi. Davlat qarzining turlari va takomillashtirish yo'llari. Davlat qimmatbaho qog'ozlari va ularning Davlat budjeti daromadlarini shakllantirishda va defitsitini qoplashdagi roli.

Davlat qimmatli qog'ozlari bozori va uni foiz stavkalarini tartibga solishdagi ahamiyati. Makroiqtisodiy tartibga olish va davlat qimmatbaho qog'ozlari bozori.

Markaziy bankning hukumat kreditlari va ularning pul aylanmasiga ta'siri. Davlat krediti va uning O'zbekiston Respublikasidagi xususiyatlari.

Budgetdan tashqari maqsadli fondlarning iqtisodiy mohiyati va ularni moliya tizimidagi ahamiyati. Moliya tizimida budgetdan tashqari va boshqa tarmoqlar o'rtasidagi bog'liqliklar. Budgetdan tashqari maqsadli fondlarni tashkil etish sabablari va ularning turlari. Budgetdan tashqari maqsadli fondlarni shakllantirish manbalari va mablag'lardan foydalanish yo'nalishlari.

Davlat mablag'lari hisobidan banklarning kapitallashish darajasini oshirish, qishloq joylarda uy-joy qurilishi hajmini oshirish.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat budgetining G'azna ijrosi to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq G'aznachilikning vazifalari. G'aznachilik tizimiga yuklatilgan vazifalarni amalga oshirishda boshqaruv organlari, mahalliy hokimiyatlar, O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki, tijorat banklari va boshqa tashkilotlar o'rtasida hamkorlikdagi faoliyat.

G'aznachilik tizimiga o'tishning ob'ektiv zarurligi. G'aznachilik tizimi joriy etilgandan keyingi dastlabki moliyaviy samaralar. Xorijiy davlatlarda G'aznachilikning asosiy vazifalari. Budget ijrosining asosiy bosqichlarida Davlatning moliyaviy nazorati. Budget mablag'laridan maqsadli va samarali foydalanishni nazorat qilishda G'aznachilik organlarining asosiy vazifalari. Moliya va G'aznachilik organlari vazifalarining taqsimlanishi.

Budget-moliya siyosatini takomillashtirish, resurslar va energiyani tejaydigan zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hisobidan tejamkorlik rejimini yanada qat'iy lashtirish.

Pulning mohiyati va namoyon bo'lish shakllari. Pulning miqdoriylik nazariyasi. Pulning nominallik nazariyasi. Metall pullar nazariyasi. Zamonaviy monetarizm. J.M.Keynsning pullarga talab va pullar taklifi xususidagi nazariy qarashlari.

Jamiyatning iqtisodiy rivojlanishida pulning roli. Pulning paydo bo'lishi. Qog'oz pullar. Kredit pullari. Pullarning oltin bilan taminlanishi. Banknotalar emissiyasi.

Ichki talabni rag'batlantirishga qaratilgan pul-kredit siyosati va uni amalga oshirish yo'llari.

Pul muomalasi tushunchasi. «Pul aylanmasi» tushunchasining mazmuni. Pul aylanmasining tarkibi: naqd va naqdsiz pul aylanmasi. Pul muomalasi qonuni. Pulga bo'lgan talab va taklif. Pul massasining tarkibi va dinamikasi. Pul aylanishining sur'ati va uning pul massasiga ta'siri. Pul agregatlari va ularning tavsifi. Pulning qadrsizlanishi va uning asosiy sabablari. Inflyatsiya, sabablari, turlari va oqibatlari.

O'zbekistonda inflyatsiya va inflyatsion jarayonlar: uning o'ziga xos xususiyatlari; inflyatsiyaga qarshi kurash tadbirlari; inflyatsiyani yuzaga keltiruvchi nomonetar va monetar omillar.

O'zbekiston Respublikasida naqd pul muomalasining o'ziga xos xususiyatlari. Banklarning kassa aylanmasini prognozlash. O'zbekistonda naqd pul harakatini tashkil etish va uni nazorat qilish.

Globalashuv sharoitida jahon xo'jaligida real qiymatga ega bo'lmagan pul hajmining ko'payishi sabablari va uning oldini olish yo'llari.

"Pul tizimi" tushunchasining mazmuni. Pul tizimining asosiy shakllari: bimetallizm, monometallizm, oltin almashinmaydigan kredit pullari tizimi. Pul tizimining asosiy elementlari. Pulning turlari. Qog'oz pullar, kelib chiqishi va qadrsizlanish sabablari. Kredit pullari, veksell va veksell muomalasi. Banknotalar. Cheklar va chek muomalasi. Plastik kartochkalar. Pul emissiyasi tartibi. Pul multiplikatori. Pulning xarid qobiliyati va uning barqarorligini ta'minlash.

O'zbekiston Respublikasi pul tizimi: milliy pul birligi "so'm"ning barqarorligini mustahkamlash istiqbollari.

Pul mablag'larining ulkan emissiyasi natijasida muomalada ortiqcha pul massasining paydo bo'lishining salbiy oqibatlari va unga yo'l qo'ymaslik choralari.

Kreditning mohiyati. Kreditning funksiyalari. Kreditning shakllari va turlari.

Bank krediti va uning bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlanishi. Tijorat krediti va uning rivojlantirish istiqbollari. Ijtimoiy-yo'naltirilgan bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat krediti.

Ssuda kapitali va kredit. Ssuda foizining mazmuni va uning o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillar. Ssuda foizining me'yori. Pul-kredit orqali tartibga solish tizimida markaziy bankning foiz siyosati.

Ssuda kapitali bozori. Ssuda kapitali bozorining mohiyati va funksiyalari. O'zbekiston Respublikasida ssuda kapitali bozorining shakllanishi va rivojlanishi.

Tijorat banklari kredit portfelida uzoq muddatli kreditlar salmog'ini yanada oshirish chora-tadbirlari.

Qishloq joylarida uy-joy qurilishini kreditlashni kuchaytirish yo'llari.

Banklarning paydo bo'lishi va rivojlanishi. Iqtisodiyotda bozor munosabatlarining rivojlanishida banklar rolining kuchayishi. O'zbekiston Respublikasi bank tizimi. O'zbekiston Respublikasining «Banklar va bank faoliyati to'g'risida»ga qonuni.

Markaziy bank faoliyatining maqsadi va funksiyalari. Milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash - Markaziy bankning bosh maqsadi. Iqtisodiyotni pul-kredit tizimi orqali tartibga solishda Markaziy banklarning roli.

Tijorat banklari funksiyalari va turlari. Moliyaviy vositachilik - banklarning asosiy faoliyati. Moliya bozorlarini tartibga solish va erkinlashtirish sharoitida banklar. Banklar - O'zbekistonda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish lokomotividir. Banklarni tarkibiy tashkil etish va boshqarish. Bank aksiyadorlik korxonasi sifatida. Tijorat banklarining Markaziy bank bilan o'zaro munosabatlari. Markaziy bank banklarning banki sifatida. Markaziy bankning pul-kredit siyosati va uni amalga oshirish mexanizmi.

Tijorat banklari resurslarining depozitli manbalari. Tijorat banklari resurslarining depozitsiz manbalari. Tijorat banklarining umumiy kapitali va uning funksiyalari. Umumiy kapitalning tarkibi. Asosiy kapital va uning tarkibi. Qo'shimcha kapital va uning tarkibi. Kapitalni yetarli darajasini tavsiflovchi moliyaviy koeffitsientlar.

Aholining pul mablag'larini banklarga jalb etish jarayoniga tasir etuvchi omillar.

Depozitlarga to'lanadigan foizlar va ularga tasir qiluvchi omillar.

Bank xizmatlarining yangi turlarini joriy etish yo'llari. Aholi va xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning banklardagi bo'sh pul mablag'larini depozitlarga jalb etishni ko'paytirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

Pul aylanmasi tushunchasi. Naqd pullik va naqd pulsiz hisob-kitoblar. O'zbekiston Respublikasida naqd pulsiz hisob-kitoblarning asosiy shakllari.

- to'lov topshiriqnomasi bilan hisob-kitoblar;

- to'lov talabnomasi bilan hisob-kitoblar;

- akkreditivlar bilan hisob-kitoblar;

- inkasso bo'yicha hisob-kitoblar;

- cheklar bilan hisob-kitoblar.

To'lov oborotining yangi vositalari: plastik kartochkalar, veksell.

Factoring va uning O'zbekistonda foydalanish amaliyoti.

To'lovsizlik muammosining sabablari, oqibatlari va uni hal qilish yo'llari.

Xo'jalik subyektlarini kreditlash - banklarning asosiy vazifasi. Bank aktivlari tarkibida kreditlar. Bank kreditlashining tamoyillari. Tijorat banklarining kredit siyosati.

Kreditlash ob'ektlari va sub'ektlari. Qarz oluvchining kreditga layoqatliligi

Tijorat banklarining kredit portfeli va uni baholash.

Kreditning qaytarilishi va uni ta'minlash yo'llari. Garov va garov mexanizmlari.

Kafolat. Kreditlashda risklar. Foizli risk va uning kelib chiqish sabablari. Sug'urta riski.

Risklarni baholash va ularni pasaytirish yo'llari. va ular sifatining tasnifi.

Kredit portfelini diversifikatsiyalashning maqsadi. Kredit portfelini diversifikatsiyalashning asosiy yo'nalishlari.

Xo'jalik yurituvchi subektlarni qisqa muddatli kreditlashning zamonaviy usullari. Kredit liniyalarini ochib va alohida ssuda schotidan kreditlashning tavsiflari.

Kontokorrent shaklida kreditlash. Overdraft bo'yicha kreditlash. Overnait. Lombard krediti. Sinditsiyalashgan kreditlar. Ipoteka va ipotekali kreditlash. Iste'mol krediti va uni rivojlantirish istiqbollari. Mikrocreditlash va uning xususiyatlari. Qishloq xo'jalik subyektlarini kreditlash va uning o'ziga xos xususiyatlari.

Muammoli kreditlar: kelib chiqish sabablari va ularni boshqarish usullari. Kredit qaytarilmagan holatlarda zaxiralarni tashkil qilish tartibi.

Uzoq muddatli kreditlashda investitsion loyihalarning samaradorligini baholash.

Kredit shartnomasining mazmuni, tomonlarning huquq va majburiyatlari.

Iqtisodiyotning real sektori hamda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish maqsadida Respublikamiz banklari tomonidan berilayotgan kreditlari hajmini yanada oshirish yo'llari.

Tijorat banklari investitsion faoliyatining tavsifi. To'g'ri va portfelli investitsiyalar. Investitsion loyihalarni moliyalashtirish. Investitsion loyihalar samaradorligini iqtisodiy baholash. Sof diskontli daromad. Investitsion loyihalarni moliyalashtirish manbalari. Investitsion loyihalarga bank kreditlari. Sinditsiyalashgan kreditlar - investitsion loyihalarni moliyalashtirishda risklarni kamaytirish va mablag'lar jalb etish usuli sifatida.

Banklarning portfelli investitsiyalari: maqsadi va vazifalari. Qimmatli qog'ozlar bozorida bank operatsiyalari. Banklarning trust operatsiyalari. O'zbekistonda banklarning investitsion operatsiyalarini rivojlantirish istiqbollari.

Investitsion loyihalarni moliyalashtirish jarayonida banklarning faolligini oshirish yo'nalishlari. Tijorat banklarini yirik investitsiya institutlariga aylantirishning dolzarb masalalari.

Investitsiyalarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati. Investitsion loyihalar: mohiyati va mazmuni.

O'zbekiston Respublikasida Davlatning investitsion siyosat dasturi. Investitsion biznes-rejalashtirish. Investitsion loyihalar ekspertizasi va kompleks tahlili. Investitsion loyihalar risklarini kamaytirishda kompleks ekspertizaning roli. Investitsion loyihalar samaradorligining tahlili (moliyaviy, iqtisodiy, ijtimoiy).

Loyihaviy moliyalashtirishni tashkil etish. Loyihaviy moliyalashtirishda monitoring. Alohida murakkab investison loyihalarni moliyalashtirish hususiyatlari. Loyihaviy moliyalashtirishning kamchiliklari va afzalliklari.

Pul-kredit siyosati - makroiqtisodiy tartibga solish vositasi sifatida. Pul-kredit orqali tartibga solishning Keynscha va monetaristik konsepsiyalari. Makroiqtisodiy tartibga solish tizimida monetar va fiskal-budjet siyosati.

Pul-kredit orqali tartibga solishda Markaziy bankning roli. Pul-kredit orqali tartibga solish instrumentlari.

Qayta moliyalash siyosati. Qayta moliyalash stavkasi va uning depozit va kredit stavkalarini shakllanishidagi roli.

Majburiy zaxira siyosati va uning tijorat banklari kredit salohiyatiga tasiri.

Ochiq bozor siyosati va uning muomaladagi pul massasining dinamikasiga ta'siri.

Pul-kredit orqali tartibga solish tizimida valyuta siyosati va valyuta orqali tartibga solish.

Pul massasi ustidan nazorat. Monetar indikatorlar va ularning tavsifi. Pul massasini pul bozori orqali boshqarish.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki pul-qredit siyosatining asosiy yo'nalishlari.

Ichki talabni moliyaviy rag'batlantirish, banklarning kapitallashish darajasini yanada oshirish, tijorat banklarining resurs bazasini mustahkamlash bo'yicha belgilangan vazifalar.

Bank faoliyatini tashkil etish va banklarni boshqarish tuzilmasi.

Bank faoliyatini tartibga solish va nazorat. Tijorat banklari resurslarini boshqarish.

Likvidlikni ta'minlash - bank resurslarini boshqarishning asosiy maqsadi.

Bank aktivlarini boshqarish. Aktivlarni boshqarishning maqsadi va vazifalari.

Tijorat banklari aktivlarini boshqarish usullari. Bank risklari va ularning turlari. Risklarni baholash va boshqarish usullari. Aktivlarni diversifikatsiyalash - bank risklarini kamaytirish va daromadlilikni ta'minlashning asosiy sharti sifatida.

Tijorat banki foydasi va rentabelligi. Foydani ko'paytirish yo'llari. Bank foydasini taqsimlash. Bankning foiz siyosati. Tijorat banklari faoliyatining moliyaviy ko'rsatkichlari.

Tijorat banklari faoliyatida korporativ boshqaruvni takomillashtirishning o'imi.

Tijorat banklari faoliyatini baholash mezonlarini o'zgartirish. Uzoq muddatli kredit qo'yilmalari ulushini ichki manbalarni jalb etish orqali oshirish yo'llari.

Bank ishida marketingning mohiyati va xususiyatlari. Banklarning maqsadli bozorlari - mijozlar bozori hamda bank mahsulotlari va xizmatlari bozori. Bankdagi rejalashtirish tizimi. Bank faoliyatining joriy va strategik rejasi. Strategik rejaning mazmuni. Strategik rejalashtirishga bo'lgan turlicha yondashishlar. Rejalashtirish bosqichlari. Marketingni rejalashtirish. Rejalashtirish tizimiga bo'lgan talablar.

Marketingni rejalashtirish. Mahsulot strategiyasi. Narx strategiyasi. Mijozlarga bank mahsulotlari va xizmatlarini yetkazib berish tizimi sohasidagi strategiya. Kommunikatsiya strategiyasi. Marketingda risk strategiyasi. Risk strategiyasini ishlab chiqish.

Banqdagi marketing bo'yicha nazorat tizimi. Nazorat jarayoni bosqichlari. Marketing bo'yicha nazorat turlari. Samarali nazoratning asosiy qirralari.

Eksportga mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarni kreditlash jarayoni monitoringi. Zarar ko'rib ishlayotgan va iqtisodiy nochor korxonalarni sog'lomlashtirishda bank marketingining rolini oshirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

QIMMATLI QOG'OZLAR VA FOND BOZORI

Qimmatli qog'ozlar zamonaviy iqtisodiyotning asosiy iqtisodiy kategoriyasi sifatida.

Qimmatli qog'ozlarning paydo bo'lishi va evolyusiyasi. Qimmatli qog'ozlarning turlarini turkumlanishi. Bozor iqtisodiyotida qimmatli qog'ozlarning funksiyalari.

Katta spekulativ o'yinlar va yangi moliyaviy "ko'piklar" ning yuzaga kelishi sabablari va ularni oldini olish chora-tadbirlari.

Aksiyalarning qo'llanilishi va mazmuni. O'zbekiston Respublikasi emitentlari tomonidan chiqariladigan turli xildagi aksiyalarning klassifikatsiyasi va tarkibi.

Obligatsiyalarning mazmuni va qo'llanilishi. Turli xildagi aksiyalarning klassifikatsiyasi. Obligatsiyalar daromadlilikini baholash uslubi. Tijorat banklari tomonidan chiqariladigan jamg'arma sertifikatlarining mazmuni va qo'llanilishi. O'zbekiston Respublikasida bank sertifikatlarini chiqarish va muomalada bo'lish hususiyatlari.

Veksellarning mazmuni va qo'llanilishi.

Banklarning uzoq muddatli resurs bazasini mustahkamlash orqali ular tomonidan berilyotgan uzoq muddatli kreditlarning hajmini oshirish.

Hosilaviy qimmatli qog'ozlarning qo'llanilishi va funksiyalari. Opsionlarning fundamental hususiyatlari va ularning klassifikatsiyasi. Varrantlarning mazmuni va qo'llanilishi. Opsion shartnoma va warrant o'rtasidagi farq.

Fyucherslarning fundamental xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasida hosilaviy qimmatli qog'ozlar bozorining hozirgi holati va rivojlanish istiqbollari.

Davlat qimmatli qog'ozlarining funksiyalari va qo'llanilishi. Davlat qimmatli qog'ozlarining turlari.

O'zbekiston Respublikasida davlat qisqa muddatli obligatsiyalarining qo'llanilishi, mazmuni va chiqarilish tartibi. O'zbekiston Respublikasida davlat qisqa muddatli obligatsiyalari bozorining ishtirokchilari. Davlat qisqa muddatli obligatsiyalarining shartlari va chiqarilish tartibi. Davlat qisqa muddatli obligatsiyalari bilan amalga oshiriladigan operatsiyalarning turlari.

O'zbekiston Respublikasida boshqa davlat qimmatli qog'ozlarini chiqarish va aylanish ko'lamini kengaytirish muammolari.

Qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilari tushunchasi. Mamlakat fond bozorining asosiy ishtirokchilari tuzilmasi, klassifikatsiyasi va funksiyalari.

Emitentlar faoliyati mazmuni va funksiyalari. O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida emitentlarning kategoriyalari va ular faoliyatining xususiyatlari.

Investor faoliyati mazmuni va funksiyalari. Investirlarning kategoriyalari va ularning fond bozorida faoliyatining xususiyatlari.

Emitent va investirlarning, O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorini asosiy ishtirokchilari sifatida o'zaro munosabatlari va mexanizmi.

Strategik tarmoqlar va yirik korxonalarning uzoq muddatga mo'ljallangan investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalarini shakllantirish, yangi investirlarni jalb etish.

Investitsion institutni qimmatli qog'ozlar bozorining professional ishtirokchisi sifatida mohiyati.

O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida faoliyat yurituvchi investitsion institutlarning asosiy turlarini klassifikatsiyasi.

Qimmatli qog'ozlar bozorida moliyaviy vositachilar faoliyatining mazmuni, vazifa va funksiyalari. Investitsion vositachilar (broker, distrebyuter va boshqalar)ning turkumlanishi.

Investitsion dillemling turli qimmatli qog'ozlar bozoridagi faoliyatining xususiyatlari, mazmuni va funksiyalari. Investitsion kompaniya tuzilmasi, tarkibi va faoliyatining tamoyillari.

Qimmatli qog'ozlar bozorida faoliyat yurituvchi investitsion maslahatchilar faoliyatining mohiyati, funksiyalari va xususiyatlari. Investitsion maslahatchilarning turlari va faoliyat sohasi.

O'zbekiston Respublikasida qimmatli qog'ozlar bozori tashkil topishining ob'ektiv va sub'ektiv asoslari. Qimmatli qog'ozlar bozorini paydo bo'lish tarixi va tashkil etilishining bosqichlari. O'zbekiston fond bozorini tashkil etilish modelining uzviy qonuniyatlam va o'ziga xos xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasida fond bozorini tashkil etishning iqtisodiy va moliyaviy muhiti. Qimmatli qog'ozlar bozorini shakllanish jarayonining huquqiy ta'minlanishi.

O'zbekiston Respublikasi fond bozorining umumiy tuzilmasi va amal qilish mexanizmi.

O'zbekiston Respublikasida qimmatli qog'ozlar bozorining shakllanishidagi muammolar.

Qimmatli qog'ozlar bozori infratuzilmasi tushunchasi. Fond bozori infratuzilmasining maqsadi va faoliyati. O'zbekiston fond bozori institutsional rivojlanishida infratuzilmaning o'rni va funksiyasi.

Milliy qimmatli qog'ozlar bozori infratuzilmasining elementlarini klassifikatsiyasi. Qimmatli qog'ozlar bozorining maxsus infratuzilmasi. Fond bozorining axborot infratuzilmasi. Qimmatli qog'ozlar bozorining texnik infratuzilmasi. Qimmatli qog'ozlar bozorining boshqaruv infratuzilmasi.

Qimmatli qog'ozlar bozori professional ishtirokchilarining o'z - o'zini boshqarish tashkilotlari va ularning faoliyat mexanizmi.

Investitsion fondlar (IF) tarkibi, funksiyalari va faoliyatidagi cheklovlar. O'zbekiston Respublikasida xususiylashtirish investitsiya fondlari (XIF) funksiyalari, mazmuni va faoliyati xususiyatlari. IF va XIF lar o'rtasida prinsipial farqlar. Boshqaruvga kompaniya tushunchasi, funksiyalari va faoliyati mazmuni.

Qimmatli qog'ozlar bozorida depozitar institutlar faoliyatini tashkil etish xususiyatlari va qonuniyatlari. «Vaqt» milliy depozitariysining amal qilish mexanizmi va boshqaruv tuzilmasi.

Fond bozorida qimmatli qog'ozlar reestri faoliyatining mazmuni. Qimmatli qog'ozlar reestri va nominal ushlovchilari o'rtasidagi farq.

Birlamchi bozor tushunchasi. Qimmatli qog'ozlarni chiqarish va birlamchi bozorda joylashtirish bilan bog'liq jismoniy va yuridik shaxslar o'rtasida munosabatlar tizimi.

O'zbekiston Respublikasida birlamchi qimmatli qog'ozlar bozorini tashkil etishning prinsiplari va ishlash mexanizmi. O'zbekiston Respublikasida aksioner jamiyatlarini tashkil etish va ro'yxatga olish tartibi. Emissiya jarayonini ishlab chiqish va ro'yxatga olish tartibi. Anderaytingning turli shakllari mazmuni va klassifikatsiyasi.

O'zbekiston birlamchi qimmatli qog'ozlar bozorining hozirgi holati tahlili, muammolari, rivojlanish tendensiyasi. Milliy birlamchi qimmatli qog'ozlar bozorini takomillashtirishning yo'nalishlari.

Birlamchi qimmatli qog'ozlar bozorining korxonalar faoliyatini moliyalashtirishdagi rolini oshirish yo'llari.

Ikkilamchi bozor tushunchasi va ko'lami.

O'zbekiston Respublikasida ikkilamchi bozorni tashkil etishning ob'ektiv va sub'ektiv asoslari. Ikkilamchi bozorni tashkil etish tarixi. Ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori sub'ektlarini tavsifi.

O'zbekiston Respublikasida ikkilamchi bozorni tashkil etishning qonuniyatlari. Ikkilamchi bozorni ishlash mexanizmi. O'zbekiston Respublikasida ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozorining hozirgi holati tavsifi va rivojlanish tendensiyasi.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozorining rolini oshirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

O'zbekistonda birjaviy qimmatli qog'ozlar bozorining paydo bo'lish tarixi va shakllanishining bosqichlari. Qimmatli qog'ozlar milliy bozori rivojlanishida "Toshkent" Respublika fond birjasining o'rni va roli. "Toshkent" RFB asosiy funksiyasi va mavqei. "Toshkent" RFB ni tashkil etish va faoliyatining qonuniyatlari. "Toshkent" RFB ta'sischilari tarkibi va boshqaruv tuzilmasi.

"Toshkent" RFB ishlash mexanizmi. Birjaga qimmatli qog'ozlarni chiqarish shartlari. Qimmatli qog'ozlar ekspertizasini amalga oshirish tartibi. Listing va delisting tushunchasi. Qimmatli qog'ozlar qotirovkasi tushunchasi. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyoti rivojlanishida "Toshkent" RFB ning o'rni.

Birjadan tashqari bozorning qimmatli qog'ozlar savdosini marqazlashmagan shaklda tashkil etish sifatida tushunish. Birjadan tashqari ikkilamchi savdoning chet el tajribasi va qimmatli qog'ozlar bozorini tashkil etishga ta'siri.

O'zbekiston Respublikasida birjadan tashqari savdoni tashkil etish xususiyatlari. O'zbekiston fond bozorida birjadan tashqari savdo mexanizmi. Mamlakat birjadan tashqari fond bozori tizimida fond magazinlari roli va o'rni. Fond magazinlarining ishlash mexanizmi.

Qimmatli qog'ozlarning spekulativ amaliyotini rivojlanishiga yo'l qo'ymaslikning zarurligi va choralar.

Fond bozorida qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar tushunchasi, mohiyati va xususiyatlari. Qimmatli qog'ozlar bilan operatsiya turlarining klassifikatsiyasi.

Qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq emission operatsiyalar ko'lami va mohiyati. Aksiyaning turli kategoriyalarini chiqarish mexanizmi va tartibi. Emissiya loyihasining ko'lami va tuzilmasi. Qimmatli qog'ozlar emissiyasi natijasini ro'yxatga olish.

Obligatsiyalarni chiqarish ko'lami, tartibi va texnologiyasi. Obligatsiyaning turli xil kategoriyalarini chiqarish xususiyatlari. Obligatsiyalarning iqtisodiy samaradorligi, ularni chiqarish va to'lash bilan bog'liq risklarni baholash.

Veksellarni chiqarish ko'lami, funksiyasi va tartibi. Veksellarning turli xildagi muomalasi, to'lash mexanizmi va xususiyatlari.

O'zbekiston Respublikasida depozit va jamg'arma sertifikatlarini chiqarish, to'lash tartibi, ko'lami va funksiyalari.

Hosilaviy qimmatli qog'ozlar: opsiya, fyuchers, warrant va boshqa fond instrumentlarini chiqarish va muomalada bo'lish xususiyatlari.

Qimmatli qog'ozlar bilan turli xildagi bitimlar tavsifi va nisbiy tahlili: olish va sotish, huquqlarini o'tkazish, voris etish, hadya etish, hisobi, hisobga olish va boshqalar.

Qimmatli qog'ozlar bilan turli xil bitimlar klassifikatsiyasi. Fond instrumentlari bilan tasdiqlangan va tasdiqlanmagan bitimlar. Qimmatli qog'ozlar bilan to'g'ri va vositachilik bitimlari. Qimmatli qog'ozlar bilan ulgurji va chakana bitimlar. Qimmatli qog'ozlar bilan birja va birjadan tashqari bitimlar.

Qimmatli qog'ozlar bilan kassa operatsiyalarini joriy etish mexanizmi, ko'lami va mazmuni. Muddatli bitimlarni joriy etish ko'lami, mazmuni va mexanizmi.

Kliringni, qimmatli qog'ozlar bilan hisob operatsiyalar majmui sifatida tushunish. Qimmatli qog'ozlar bozorida kliring va hisobning asosiy funksiyalari.

Kliring va hisob turklarini qimmatli qog'oz turi, bitimning markazlashganlik darajasi, xizmat ko'rsatish ko'lami va boshqalardan kelib chiqqan holda klassifikatsiyalash.

Qimmatli qog'ozlar bilan bitimlar bo'yicha kliring va hisoblarni uzviy qonuniyatlarda tashkil etish. O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida kliring - hisob faoliyatining mazmuni va xususiyatlari.

Qimmatli qog'ozlar bilan bitimlarda risklarning tabiati va klassifikatsiyasi. Qimmatli qog'ozlar bilan bitimlarni tadbiq etish bilan bog'liq risklarni xedjlash.

Bozor kon'yunkturasi va emitentning moliyaviy - iqtisodiy holatidan qelib chiqib, fond instrumentlari investitsion jozibadorligini baholash mohiyati va ko'lami.

Qimmatli qog'ozlar bozorida risklar klassifikatsiyasi. Qimmatli qog'ozlarni chiqarish, ularning muomalasi va to'lash bilan bog'liq risklarni xedjlash.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida qimmatli qog'ozlar portfeli tushunchasi va uni shakllantirish qonuniyatlari, Qimmatli qog'ozlar portfelinin klassifikatsiyasi. Portfelli investitsiyalarni boshqarish texnologiyasi.

Qimmatli qog'ozlarning investitsion jozibadorligini oshirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

Qimmatli qog'ozlar bozorida banklarning operatsion faoliyati tushunchasi va ko'lami. Banklarning fond instrumentlari bilan operatsiyalarini tartibga soluvchi O'zbekiston Respublikasi qonunchilik va me'yoriy hujjatlari.

Qimmatli qog'ozlar bozorida bank operatsiyalari klassifikatsiyasi. Banklarning fond instrumentlari bilan xususiy va mijozli operatsiyalari. Tijorat banklarining emission operatsiyalari ko'lami, mazmuni va mexanizmi. Banklarning qimmatli qog'ozlar bilan investitsion operatsiyalari. Banklarning qimmatli qog'ozlar bilan diler va brokerlik operatsiyalarining priitsipial farqi.

Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bilan komission operatsiyalar ko'lami, mazmuni va tadbiq etish mexanizmi. Banklarning qimmatli qog'ozlar bilan anderryating, transfertagent, konsalting, trust, garov, kafolat, depozitar, inkasso, hisob - kliring operatsiyalarining prinsipial farqi.

Milliy qimmatli qog'ozlar bozorida Markaziy bank funksiyasi va operatsiyalari. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining ochiq bozordagi operatsiyalarini tatbiq etish mexanizmi va ularni mamlakatda pul - kredit siyosatini olib borish samaradorligiga ta'siri.

Banklarning resurs bazasini fond bozori orqali mustahkamlash, investitsion jarayonlardagi ishtirokini kuchaytirish.

Qimmatli qog'ozlar bozorini tartibga solishda davlatning o'rni. Davlatning mafkuraviy va qonunchilik funksiyalari. Qimmatli qog'ozlar bozorining moliyaviy barqarorligi va xavfsizligini nazorati. Fond bozori «oydinligi»ni ta'minlash. Invstorlarni yo'qotishlardan himoya qilish tizimini shakllantirish.

O'zbekiston Respublikasida qimmatli qog'ozlar bozorini davlat tomonidan tartibga solish qonuniyatlari. O'zbekiston Respublikasida qimmatli qog'ozlar bozorini tartibga soluvchi davlat organlari tuzilmasi.

Qimmatli qog'ozlar milliy bozorini shakllantirishda O'zbekiston Respublikasi Davlat mulk qo'mitasining o'rni. Qimmatli qog'ozlar bozori faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish markazi: uning vazifasi, tuzilmasi va ishlash mexanizmi. O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorini tartibga solishda Moliya vazirligining o'rni. O'zbekiston Respublikasi qimmatli qog'ozlar bozorida Markaziy bankning mavqei va funksiyalari.

Fond bozorining o'zini-o'zi boshqarishining mohiyati va vazifalari. Fond bozori professional ishtirokchilarining o'zini boshqarish tashkilotlari tuzilmasi, funksiyalari va mexanizmi. O'z-o'zini boshqarish tashkilotlarining ishlash qonuniyatlari. O'zbekiston Respublikasida o'zini-o'zi boshqarish tashkilotlarini shakllantirish yo'lidagi muammolar.

O'zbekiston Respublikasi qimmatli qog'ozlar bozorining professional ishtirokchilari va davlat organlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlardagi mavjud muammolar.

XALQARO VALYUTA-KREDIT MUNOSABATLARI

Valyuta munosabatlari va valyuta tizimining asosiy xususiyatlari. Valyuta tizimi tushunchasi va ko'rinishlari. Valyuta tizimining elementlari. Jahon valyuta tizimining evolyusiyasi. Oltinning funksiyasi va rolini o'zgarishi.

Tashqi savdo aylanmasi tarkibini diversifikatsiya qilish bo'yicha belgilangan vazifalar.

Valyuta bozorlari: tushunchasi, funksiyalari va ishtirokchilari. Valyuta bozorida banklarning roli. Valyuta bozorlarining turlari. Valyuta bozorlarining qatnashchilari. Bozorlarning vaqt bo'yicha chegaralari. Valyutalashtirishning boshlanishi va tugash vaqti. Operatsiyalarning tezligi. Pul bozorlari. Yevrovalyutalar bozorining vujudga kelishi va rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.

Valyuta kursiga ta'sir etuvchi va aniqlovchi omillar. Milliy valyutani konvertatsiyalash usullari. Valyuta munosabatlarini boshqarish. Valyuta siyosati: maqsadi va shakllari. Chet el valyutasi kotirovkasi. Kotirovka uslublari: to'g'ri va teskari.

Inflyatsiyaning chuqurlashuvi, muomalada ta'minlanmagan pullarning ko'payishiga yo'l qo'ymaslik chora-tadbirlari.

Xalqaro valyuta bozorlaridagi operatsiyalarning nazariy asoslari. Valyuta operatsiyalarining klassifikatsiyasi. Naqd bitimlar. Chet el valyutasi ishtirokidagi muddatli bitimlar. Forvard operatsiyalarining umumiy tavsifi. Forvard operatsiyalari uchun belgilangan vaqt. Forvard kelishuvlaridan foydalanish. Forvard kurslarini hisoblash yo'llari. Spotgacha bo'lgan valyutalashtirish kuni kelishuvlari uchun autrayt kurslari. Siniq kunlar uchun forvard kursi. Forvard kross-kurslari. Forvard-forvard operatsiyalari. Valyuta svoplari. Svop kotirovkalari. Svop kelishuvlaridan foydalanish.

Konversion operatsiyalarining tavsifnomasi. Spot ko'rinishidagi operatsiyalar. Valyuta kursi va kotirovkalari. Bit va Offer tomonlari hamda valyuta kurslari kotirovkasidagi marjaning o'lchami. Ochiq valyuta pozitsiyalarining ko'rinishi. Marjalar va arbitrajning konversion operatsiyalari. Kross-kurslarning mexanizmi.

Fyuchers operatsiyalarining umumiy tavsifi. Valyuta fyucherslarining o'ziga xos xususiyatlari. Valyuta fyucherslari bilan operatsiyalarni amalga oshirish mexanizmi. Valyuta fyuchersini O'zbekistonda qo'llash muammolari.

Pul bozoridagi depozit operatsiyalarining mazmuni. Foiz stavkalari va oddiy foiz formulasi. Foiz stavkalari kotirovkalarida Bit va Offer tomonlari va marja. Depozit pozitsiyalari va foiz arbitraji. Banklararo va mijozlar depozitlari.

Valyuta bozorlarida spekulativ amaliyotlarni rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik.

Valyutani tartibga solish va valyuta nazorati. Valyuta siyosati va uni amalga oshirishda qo'llaniladigan instrumentlar. Valyuta kursini barqarorlashtirish siyosati. Devalvatsiya va revalvatsiyalarning tashqi savdoga to'g'ri va teskari ta'siri. Rivojlanayotgan mamlakatlar valyuta siyosatining umumiy xususiyatlari. XVF valyuta siyosatiga nisbatan talablari.

Mamlakatimizning raqobatbardoshligini oshirishni ta'minlash uchun iqtisodiyotni tarkibiy o'zgartirish jarayonlarini chuqurlashtirishda valyuta siyosatining o'rni.

Valyuta inqirozi tushunchasi. Valyuta inqirozi - iqtisodiy inqiroz shakli sifatida. Brettonvuds valyuta tizimi inqirozi: mohiyati, sabablari, namoyon bo'lish shakllari, rivojlanish bosqichlari. Yevropa Iqtisodiy Hamjamiyatida valyuta integratsiyasi muammolari. Valyuta cheklovlarini: sabablari, mohiyati, shakllari. Valyuta cheklovlarining asosiy xususiyatlari. Valyuta cheklovlarini tashqi va uning oqibatlari. Xalqaro Valyuta Fondi orqali davlatlararo valyuta cheklovlarining boshqarilishi.

Moliya bozorlarida katta spekulativ operatsiyalarning rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik, muomalada real qiymatga ega bo'lmagan pullarning paydo bo'lishini oldini olish.

Chet el valyutasi ishtirokidagi muddatli bitimlarning maqsadi. Valyuta kursining ko'tarilishi va pasayishiga ta'sir etuvchi omillar. Muddatli valyuta bitimlaridan foydalanish - valyuta inqirozlaridan himoya qilish usuli sifatida. Valyutaviy fyuchers operatsiyalari va ularning forvard operatsiyalaridan farqi. Opsion kelishuvlar. Valyuta arbitraji. Valyuta operatsiyalari nazorati va ularni boshqarish.

To'lov balansi tushunchasi, asosi va uning tarkibi. To'lov balansini davlatlararo boshqarish muammolari. To'lov balansini boshqarish modellari va konsepsiyalarining tahlili. Xalqaro hisob-kitoblar tushunchasi va shartlari. Xalqaro hisob-kitoblar formalari va ularning o'ziga xos xususiyatlari.

Mamlakat eksportining diversifikatsiyalashuv darajasini oshirish. Jahon bozorida xom-ashyoni eksport qilish amaliyotidan raqobatbardosh tayyor mahsulotlarni eksport qilish amaliyotiga o'tish.

Xalqaro kredit iqtisodiy kategoriya sifatida. Tashqi savdoda kreditning ahamiyati. Jahon bozorlaridagi raqobat va unda xalqaro kreditning roli. Xalqaro kreditning shartlari va shakllari. Xalqaro kreditning davlat tomonidan boshqarilishi. Moliya bozorlarining globallashuvi, bu jarayonning salbiy va ijobiy jihatlari.

Xalqaro moliya-kredit tashkilotlari - Umumjahon banki guruhi, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki kreditlaridan foydalanishni faollashtirish.

Xalqaro moliya institutlarining o'mumiy tavsifi. Xalqaro Valyuta Fondi. Jahon tiklanish va taraqqiyot banki. Jahon bankining kredit siyosati, uning aktiv operatsiyalarining tavsifi. Yevropa hamjamiyatining xalqaro moliya institutlari.

Xalqaro moliya institutlari tomonidan mablag'lari hisobidan yirik investitsion loyihalarni moliyalashtirish, ular bilan hamkorlikda yuksak texnologiyalarga asoslangan zamonaviy ishlab chiqarishni tashkil qilish.

SOLIQLAR VA SOLIQQA TORTISH

Soliq tushunchasi. Soliqlar va soliqqa tortishning shart-sharoiti. Soliqqa tortishning umumiy va xususiy prinsiplari. Erkinlik, soliqqa tortiladigan ob'ekt, soliq qonunchiligi.

Soliqlarning belgilari. Majburiy to'lovlar. Soliqlar, yig'imlar va soliq xarakteriga ega bo'lmagan to'lovlar. Davlat budjeti daromadlarining tarkibi.

Soliqlarning zarurligi. Davlatning o'z funksiyalarini bajarishi uchun moliya resurslari bilan ta'minlashning zarurligi. Ijtimoiy ehtiyojlar va «ijtimoiy tovarlar». Yalpi ichki mahsulotni taqsimlashda soliqning roli.

Soliqlarning funksiyalari. Soliqlarning fiskal va nazorat funksiyalari. Soliqlarning rag'batlantiruvchi, iqtisodiyotni tartibga solish, qayta taqsimlash funksiyalari xususidagi iqtisodiy qarashlar.

Soliqqa tortish tamoyillari. Keng qamrovlilik, adolatlik, tenglik tamoyillari. Gorizontaal va vertikal adolat. Samaradorlik tamoyili.

Soliqlarni turkumlash. Soliqlarning ayrim turlari to'g'risidagi nazariyalar va uning yo'nalishlari. Yagona soliq nazariyasi. Egri va to'g'ri soliqlarning o'zaro nisbati nazariyasi. Optimal soliq stavkasi bo'yicha g'oyalar. Soliqlarning daromadlarni taqsimlashga ta'siri. Lorens egri chizig'i.

Soliq yukini yengillashtirish, soliqqa tortish tizimini soddalashtirish va unifikatsiya qilish bo'yicha xo'jalik tuzilmalarini qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari.

Soliq nazariyasi iqtisodiy nazariya fanining tarkibiy qismi ekanligi. Soliq munosabatlari va ularning sub'ektlari. Soliq yuki va farovonlikni adolatli taksimlash, soliq undirish xususidagi munozaralarning muqarrarligi. Soliqlarning iqtisodiyotdagi roli to'g'risida munozaralar.

Soliq munosabatlariga xos bo'lgan iqtisodiy qonunlar va ularni ilmiy bilish usullari. Induksiya va deduksiya, abstraksiya, tarixiylik va mantiqiylik, makro va mikroiqtisodiy tahlil, matematik, grafik va boshqalar. Soliq nazariyasi va davlatning soliq siyosati.

Soliqlar to'g'risida nazariy qarashlarning yo'nalishlari. O'rta Osiyoda soliqlar to'g'risidagi qarashlar. Amir Temurning soliqqa tortish to'g'risidagi fikrlari. Soliq to'g'risida klassik nazariya. A. Smit soliq to'g'risidagi fikrlari. Soliq va iste'mol mollari soliq. Artur Laffer egri chizig'i.

Soliqlarning iqtisodiyotdagi roli to'g'risida Keynsha nazariya. Neoklassik nazariyalar: monetaristik va taklif iqtisodiyoti nazariyalari.

Soliq nazariyasi va davlatning soliq siyosati. Soliq siyosatining huquqiy asoslari tushunchasi va tarixi. Soliq siyosatini ishlab chiqishda davlatning roli va hozirgi zamon soliq siyosati. Soliq mexanizmi va uning tarkibi. Soliq siyosatining mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarga moslashuvi.

Soliq elementlari. Soliq sub'ekti, ob'ekti, manbasi, stavkalari, imtiyozlari, soliqqa tortiladigan va tortilmaydigan daromadlar, soliq yuki, soliq deklaratsiyasi.

Soliq stavkalarining turlari. Mutanosib, progressiv va regressiv hamda qat'iy stavkalar. Ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati. Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda regressiv soliq stavkalarining roli.

Soliq imtiyozlari. Soliq imtiyozlarining turlari. Umumiy soliq imtiyozlari. Soliq imtiyozlarini tadqiq etishning nazariy muammolari va amaliy masalalari. Soliqlardan to'liq ozod etish. Vaqtincha soliqlardan ozod etish. Soliqqa tortiladigan bazaning kamaytirilishi.

Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarining prinsiplari. Soliq to'lovchining haqligi prezumpsiyasi prinsipining o'ziga xos jihatlari. Soliqlarni hisoblash va undirish usullari. Soliq deklaratsiyasi va uning turlari.

Uy-joy qurish va rekonstruksiya qilish bo'yicha yangi tashkil qilinayotgan ixtisoslashtirilgan pudrat tashkilotlariga berilgan soliq imtiyozlari va ulardan maqsadli foydalanish yo'nalishlari.

Yuridik shaxslardan olinadigan foyda solig'i

Foyda solig'ini to'lovchilar. Soliq ob'ekti. Jami soliqqa tortiladigan daromadlar va ularning tarkibi. Yuridik shaxslar moliyaviy natijalarining shakllanishi. Mahsulot

sotishdan olingan yalpi tushum. Umumxo'jalik faoliyatidan olingan foyda (yoki zarar). Soliq to'langunga qadar foyda (yoki zarar). Foyda solig'i bazasini aniqlashda chegiriladigan va chegirilmaydigan xarajatlar tarkibi. Soliqqa tortiladigan foydani aniqlash tartibi.

Jami soliqqa tortiladigan foydadan chegirmalar berish tartibi. Bank va sug'urta tashkilotlari bo'yicha chegirmalar. Foyda solig'idan ozod etiladigan yuridik shaxslar va ularning daromadlari.

Foyda solig'i stavkalari. Dividend va foizlar bo'yicha foyda solig'i stavkalari. Norezident va chet el yuridik shaxslarining foydani soliqqa tortish. Soliq hisobotlarini tuzish va topshirish tartibi. Foyda solig'ini to'lash muddatlari. Tugatilayotgan yuridik shaxslarni soliqqa tortish tartibi. Soliq to'lovchi yuridik shaxslarning mas'uliyatlari.

Mamlakatimizdagi mahsulot eksportga mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, eksport salohiyatini mustahkamlashda ekport hajmiga muvofiq foyda solig'i stavkalarini pasaytirilishi.

Qo'shilgan qiymat solig'i

Qo'shilgan qiymat solig'ining mohiyati va mazmuni. Qo'shilgan qiymat solig'ini hisoblash usullari. Qo'shilgan qiymat solig'iga tortiladigan oborotni aniqlash.

Soliqqa tortiladigan oborotni korrekcirovka qilish. Soliq stavkalari va ularni qo'llash tartibi. Soliq bo'yicha imtiyozlar.

Qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha berilgan ba'zi imtiyozlarni takomillashtirish masalalari. Davlat budjetiga to'lanishi lozim bo'lgan qo'shilgan qiymat solig'i summasini aniqlash tartibi. Hisobga olinadigan qo'shilgan qiymat solig'i summasini aniqlash tartibi. Hisob varaq – fakturalar. Hisob varaq – fakturalar asosida qo'shilgan qiymat solig'i hisobini yuritish va soliqqa tortish masalalari.

O'zbekiston hududiga import qilingan tovar (ish va xizmatlar) bo'yicha qo'shilgan qiymat solig'ini hisoblash va to'lashning o'ziga xos xususiyatlari. Soliqni to'lash muddatlari. Qo'shilgan qiymat solig'ining boshqa soliq turlari bilan bog'liqligi.

Ekportyor korxonalarini rag'batlantirishda qo'shilgan qiymat solig'ining nol darajali stavkasining qo'llanishi va xarid qilingan xom ashyo uchun to'langan qo'shilgan qiymat solig'i summalarini budjetdan qaytarilish muddatlarining qisqartirilishi.

Ishlab chiqarilgan va import qilingan tovarlarga aksiz solig'i hisoblash va to'lash tartibi

Aksiz solig'ining mohiyati. Soliq tizimida aksiz solig'ining tutgan o'rni. Aksiz to'lanadigan tovarlar ro'yxati. Soliq solish ob'ekti. Soliq stavkasi. Aksiz solig'i to'lash tartibi. Aksiz markalari bilan markalangan tovarlar bo'yicha aksiz solig'i hisoblashning o'ziga xos xususiyatlari. Import qilinadigan aksiz to'lanadigan tovarlar ro'yxati.

Soliq solish ob'ekti. Aksiz solig'i bo'yicha imtiyozlar. Alkogol ichimliklar, tamaki mahsulotlari va boshqa tovarlarga aksiz markalari qo'llashdagi muammolar.

Aksiz solig'ini hisoblash tartibi, to'lov va hisobot muddatlari. Soliq to'lovchilarning huquq va majburiyatlari. Aksiz solig'ining ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari.

Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq

Mol-mulk solig'i haqida tushuncha va uning kelib chiqish tarixi. Iqtisodiyot uchun mol-mulk solig'ining ob'ektiv zarurati. Budget daromadlarini shakllantirishda mol-mulk solig'ining roli va hissasi.

Yuridik shaxslarda mol-mulk solig'ining ob'ektlari. Mol-mulk solig'ini hisoblash usullari va muammolari. Kredit tashkilotlarida mol-mulk solig'ini hisoblashning o'ziga xos xususiyatlari. Yuridik shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i stavkalari va imtiyozlar. Mol-mulk solig'ini to'lash muddatlari.

Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i

Yer solig'ining mohiyati va zarurligi. Uning soliqlar tizimidagi iqtisodiy roli va o'rni. Yerga bo'lgan huquq. Yer boniteti va kadastri. Yer solig'ini o'rnatish tamoyili va uni to'lovchilar.

Yuridik shaxslarda yer solig'i ob'ektini aniqlashdagi muammolar. Yer solig'i stavkasi va imtiyozlari. Yer solig'ini hisoblash tartibi. Qishloq xo'jalik tovar ishlab chiqaruvchilar uchun yagona yer solig'i. Sug'oriladigan yerlarni baholash. Yagona yer solig'ini hisoblash tartibi. Soliq idoralari nazorati.

Yerlarning meliorativ holatini yaxshilash dasturini amalga oshirishda yer solig'ining rag'batlantiruvchi rolini oshirish yo'nalishlari.

Yuridik shaxslar to'laydigan boshqa to'lovlar va yig'img'lar

Budgetdan tashqari pensiya jamg'armasiga yagona ijtimoiy to'lovning maqsadi va vazifalari. Yagona ijtimoiy to'lovning ob'ekti, stavkasi va to'lash, hisoblash, undirish mexanizmlari. Mahsulot hajmiga nisbatan pensiya jamg'armasiga majburiy ajratmalar. Majburiy ajratma ob'ekti, stavkasi va hisobot topshirish tartibi. Yuridik shaxslar tomonidan tovarlar import qilinayotganda to'lanadigan bojxona to'lovlar stavkalari va undirish mexanizmi.

Respublika yo'l jamg'armasiga ajratmalarning maqsadi va mazmuni. Ajratma ob'ektlari va stavkasi. Ajratmani hisoblash va undirish tartiblari.

Budgetdan tashqari Umumta'lim maktablari, kasb-hunar kollejlari, akademik litseylar va tibbiyot muassasalarini rekonstruksiya qilish, mukammal ta'mirlash va jihozlash jamg'armasiga majburiy ajratmalar uchun majburiy to'lovning maqsadi va mazmuni. Majburiy to'lov undiriladigan ob'ekt. Majburiy to'lov stavkasi va majburiy to'lovni undirish tartibi.

Tovarlarning ayrim turlarini sotish huquqi uchun litsenzion yig'img'lar. Yig'im stavkalari. Yuridik shaxslarni ro'yxatdan o'tkazganlik uchun yig'img'lar.

Tadbirkorlarning faoliyatini tashkil etish bilan bog'liq sarf-xarajatlarini kamaytirishda hujjatlarni rasmiylashtirish uchun yig'img'lar va ular miqdorining pasaytirilishi.

Jismoniy shaxslarni soliqqa tortishning mohiyati va ahamiyati

Jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadigan soliqlarning mohiyati, ularning soliqlar tizimida tutgan o'rni va roli. Jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarning iqtisodiy (fiskal) va ijtimoiy ahamiyati.

Soliq to'lovchi jismoniy shaxslar – rezidentlar va nerezidentlar. O'zbekiston Respublikasidan tashqarida to'langan soliq summalarining hisobi. Jismoniy shaxslardan

olinadigan soliqlarning o'sish sur'atlari va ularni belgilovchi omillar. Soliq yuki tushunchasi.

O'zbekiston Respublikasida jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlar va yig'img'lar, ularni joriy etish va tartibga solishning umumiy qoidalari hamda ularni takomillashtirish muammolari. Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida jismoniy shaxslarning daromadlari va mol-mulkklarini soliqqa tortish prinsiplari hamda ularni amalga oshirish.

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i

Mehnat haqi shaklida olinadigan daromadlar tarkibi. Soliqqa tortiladigan daromadni aniqlash tartibi. Soliq stavkalari va shkalalari. Daromad solig'i summasini hisoblash tartibi. Asosiy ish joyidan tashqarida olinadigan daromadlar va ularni soliqqa tortish. Jismoniy shaxslarga daromadlar to'langan manbadan soliqlarni ushlab qolish va uni Davlat budgetiga o'tkazish tartibi. Jismoniy shaxslarning mehnat haqi shaklida olinadigan daromadlari bo'yicha soliq imtiyozlari. Soliqlardan ozod qilingan jismoniy shaxslarning daromadlari. Jismoniy shaxslarning soliqqa tortilmaydigan daromadlari. Xorijiy jismoniy shaxslarni va nerezidentlarni soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari.

Tadbirkorlik faoliyatidan olinadigan daromadlarning tarkibi. Mulkiy daromadlar: foizlar, dividendlar, mulkni ijaraga berishdan olgan daromadlar, patent egasi bo'lgan jismoniy shaxs uni sotishdan olgan daromadi, qimmatli qog'oz realizatsiya qilishdan tushgan daromad, soliq va majburiy to'lovlar to'lagandan keyin xususiy korxonaga egasi ixtiyorida qoladigan foyda, royalti. Tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi jismoniy shaxslar daromadini soliqqa tortish. Soliq stavkalari va ularni takomillashtirish masalalari. Tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi jismoniy shaxslarda qat'iy soliq stavkalari, soliq stavkalarini soliqqa tortishning adolatlilik tamoyiliga moslashtirish. Soliqni to'lash tartibi.

Yillik daromad haqidagi deklaratsiyani taqdim etuvchi jismoniy shaxslar toifasi. Deklaratsiya taqdim etuvchi chet el fuqarolari. Yillik umumiy daromad tarkibiga kiritiluvchi daromadlar. Soliqqa tortiluvchi daromaddan chegirmalar va jismoniy shaxslar daromadlariga solinadigan soliq imtiyozlari. Jismoniy shaxslarning daromad solig'i to'lashdan ozod etiladigan jismoniy shaxslar. Yillik daromad haqidagi deklaratsiya blanklarining shakli. Soliq to'lovchining yil davomida olinadigan daromadlarining xisobini yuritish. Deklaratsiyani to'ldirish tartibi. Soliq to'lovchining majburiyatlari.

Jismoniy shaxslar daromadidan olinadigan soliq stavkalarini kamaytirish bo'yicha ko'rilgan chora-tadbirlar asosida aholining yalpi va real daromadlari oshishi va uning xarid qobiliyatini barqaror sur'atlarda o'sishi.

Jismoniy shaxslar mol-mulkiga solinadigan soliq

Jismoniy shaxslarning mol-mulkidan undiriladigan soliq stavkasi va imtiyozlari. Mol-mulk solig'i to'lovchi jismoniy shaxslarni hisobga olish tartibi va muammolari. Jismoniy shaxslar to'laydigan mol-mulk solig'ini undirish, hisoblash ishlarini tashkil etish va yuritish muammolarini hal etish.

Jismoniy shaxslarning mol-mulk solig'ini hisoblash va to'lash tartibi. Jismoniy shaxslarning mol-mulk solig'i ob'ektini aniqlash masalalari va qayta ko'rib chiqish tartibi. Soliq to'lovchilarning mas'uliyatlari va ularning shikoyatlarini ko'rib chiqish tartibi. Soliq undirish ustidan nazorat.

Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i.

Yer solig'i stavkalari. Jismoniy shaxslar uchun yer solig'i solinadigan ob'ektlar. Jismoniy shaxslar bo'yicha yer solig'ini hisoblash va to'lash tartibi. Yer solig'i bo'yicha imtiyozlar. Imtiyoz xuquqining tatbiq etilish va bekor qilinish tartibi. Yer solig'i to'lovchi jismoniy shaxslarning xuquq va majburiyatlari.

Jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadigan boshqa soliqlar va yig'imlar.

Transport vositalariga benzin, dizel yoqilg'isi va gaz ishlatganlik uchun olinadigan soliqni jismoniy shaxslardan olinadigan soliqni to'lash va hisoblash. Uning afzalliklari va kamchiliklari. Ilgari amalda bo'lgan jismoniy shaxslar to'laydigan transport solig'iga nisbatan qulayliklari va uni takomillashtirish. Soliq to'lovchi sub'ektlar. Soliqqa tortish ob'ekti va soliqni to'lash manbalari. Jismoniy shaxslar to'laydigan budjetdan tashqari majburiy ajratmalar, hisoblash tartibi.

Savdo-sotiq qilish xuquqi uchun yig'im va uning to'lovchilari. Chakana savdo shaxobchalari. Savdo-sotiq qilish xuquqi uchun guvoynoma va uning berilish muddati. Yig'im stavkasi.

Jismoniy shaxslar tomonidan tovarlar import qilinayotganda to'lanadigan bojxona to'lovlari stavkalari va undirish mexanizmi.

Ayrim turlardagi tovarlarni sotish xuquqini beruvchi litsenziyalar va ularni berish tartibi. Litsenziya yig'imlarning to'lovchilari.

Binolarni ijaraga berish tariflari tadbirkorlik sub'ektlarining joylashgan o'rni va ularning faoliyat turiga qarab belgilanishi.

INVESTITSIYA VA INVESTITSİYALAR (LOYIHALAR)NI MOLIYALASHTIRISH

Investitsiyalarni mazmuni, iqtisodiy mohiyati va ahamiyati. Investitsiyalarni tasnifi va shakllari. Investitsiya faoliyati sub'ektlari va ob'ektlari. Investorlar va ularni maqsadlari. Yakka tartibdagi investorlar, institutsional va professional investorlar. Investorlarning cheklavlari. Investitsiyalarni maqsadlari, amaliyotda ularni uyg'unlashuvi. Investitsiya portfeli. Investitsiyalarni boshqarish.

Investitsion mablag'larni shakllantirish tamoyillari va ularni amal qilish tizimi. Turli xil investitsion mablag'larni fundamental xususiyatlarining qiyosiy tahlili. Real va moliyaviy aktivlar, ularning o'zaro bog'liqligi. Moliyaviy aktivlar (aniq daromadli qimmatli qog'ozlar, hosilaviy qimmatli qog'ozlar - derivativlar).

Investitsion huquq tushunchasi va investitsiya qonunchiligi. Investitsion faoliyat huquqiy asoslarining paydo bo'lishi va rivojlanishi. Investitsion faoliyatni rivojlanishida davlatning roli. Investitsion faoliyatni tartibga solish ob'ektlari va qonunchilik. Investitsion faoliyatni tartibga solish sub'ektlari. Investitsion faoliyat sohasidagi qonunchilikni shakllantirishning asosiy tamoyillari. Investitsion faoliyatni tartibga solish sohasidagi munosabatlar va ularning xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasining

investitsion faoliyat sohasidagi qonunchiligining tarkibiy tuzilishi. O'zR Konstitutsiyasi, O'zR Fuqarolik kodeksi va investitsion faoliyat sohasidagi boshqa qonunchilik va me'yoriy-huquqiy hujjatlar.

Iqtisodiy islohotlarning huquqiy asoslarini takomillashtirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

Investitsiya muhiti ma'nosi. Investitsiya muhitini tavsiflovchi ko'rsatkichlar. Investitsiya muhitini baholash parametrlari. Investitsiya muhiti Jahon banki nigohida. Investitsiya muhitini aniqlovchi omillar. Investitsiya muhiti ko'rsatkichlari. Jahon banki tomonidan investitsiya muhitini baholash. MDH davlatlari investitsiya muhitini Jahon banki tomonidan tahlili.

Respublikamizda investitsion muhitni yanada yaxshilash, soliq imtiyozlari va preferensiyalar berish.

Investitsiya siyosatining nazariy jihatlari. Chet el investitsiyalarini mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri. Investitsiya va tashqi savdo siyosatini o'zaro bog'liqligi (import o'rni bosuvchi va eksportni rag'batlantiruvchi). Asosiy vositalar va mamlakatning iqtisodiy rivojlanishidan kelib chiqib investitsiya siyosatini tavsiflanishi. Kapital oqimlarini kirib kelishi va chiqib ketishi ustidan davlat nazoratini samaradorligi. Asosiy investitsion rejimlar. Chet el investorlariga davlat kafolatlari. Davlatning tartibga solish vositalari. Chet el kapitali kirib kelishini rag'batlantiruvchi yo'nalishlar. Xorijiy va milliy investorlarga beriladigan solikli, moliyaviy va boshqa imtiyozlar.

Xo'jalik sub'ektlarining aktiv va passiv investitsiya siyosatlari. Investitsiyalarni o'zaro himoyalash va rag'batlantirish bo'yicha kelishuvlar va shartnomalar. Hududiy investitsiya shartnomalari. Chet el investitsiyalarini hududiy darajada tartibga solish. Erkin savdo zonalarini barpo etish. O'zaro kapitalarni to'liq va qisman erkinlashtirish. XVF va Jahon banki investitsiyalarni tartibga solish tizimida Jahon savdo tashkiloti doirasidagi xalqaro investitsiya shartnomasi.

Yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish, ishlab chiqarish va kommunikatsiya ob'ektlarini, qishloq xo'jaligi hamda meliorativ qurilishni rivojlantirish hamda ijtimoiy sohani yangi bosqichga ko'tarish, faol investitsiya siyosati va uni amalga oshirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

Xalqaro investitsiyalarning ob'ekti, vazifalari va funksiyalari. Xalqaro investitsiyalarning turlari va asosiy vositalari. Valras modeli. Xalqaro kapital harakati shakllari. Xalqaro investitsiya oqimlari va bozorlari. Xalqaro investitsiya bozori va uning segmentlari. Xalqaro investitsiyalash qoidalari. Moliya bozori kon'yunkturasi tushunchasi, tarkibi, uni tadqiq etish tamoyillari. Xalqaro investitsiya bozorining turli institutlari tasnifi, tamoyillari, vazifalari va faoliyat yuritish mexanizmlari. Xalqaro korporatsiya shakllari. Xalqaro moliya institutlari.

Taraqqiy etgan mamlakatlardan investitsiyalar jalb qilish ko'lamini kengaytirish. Moliya bozorida mahalliy va xorijiy investorlar huquq va manfaatlarini hismoya qilish, rag'batlantirish borasidagi davlat siyosati va qonunchilik bazasi (jumladan, qimmatli qog'ozlar bozorida). Bevosita xalqaro investitsiyalarni turlari va ularning amal qilish tamoyillari (Litsenziya kelishuvlar, franchayzing, lizing, tolling). Bevosita

investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini va hajmini baholash. Xususiylashtirish ob'ektlariga investitsiyalarni jalb qilish va qo'shma korxonalar tashkil etish. O'zbekistonning bazaviy sanoat tarmoqlari korxonalarini induvidial xususiylashtirish vositasida strategik xorijiy investorlarni jalb qilish muammolari. Xorijiy investorlarga sotiladigan ob'ektlarni tanlash tamoyillari. Bevosita investitsiyalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. O'zbekiston korxonalarini boshqaruv tizimida korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy qilish.

Xalqaro moliya institutlari, investitsiyalarini iqtisodiyotning real sektoriga jalb etish va ular asosida yuksak texnologiyalarga asoslangan zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini shakllantirish.

Investitsiyalarni moliyalashtirish tartiblari va usullari. Kapital investitsiyalarni moliyalashtirish tamoyillari: maqsadga muvofiq moliyalashtirish; muddatli moliyalashtirish; investitsion qarorlar asosida moliyalashtirish; tanlangan usullar asosida moliyalashtirish; investitsiyalarni vaqtli qiymati asosida moliyalashtirish; loyiha pul oqimlaridan kelib chiqib moliyalash. Moliyalashtirishni davlat va bozor mexanizmlari. Investitsiyalarni moliyalashtirishning aralash usuli.

Moliyalashtirishni tashkiliy shakllari. Qaytarish va qaytarilmaslik shartlari asosidagi davlat kreditlari. Davlatning tashqaridan jalb etiladigan mablag'lari, qarzlari va investitsion loyihalarni moliyalashtirilishi.

Nodavlat nafaqa fondlari. Sug'urta tashkilotlari investor sifatida. Investitsiya fondlari va kompaniyalari.

Qaytarish sharti bilan kreditlar evaziga moliyalashtirish. Investitsion loyihalarning moliyalashtirishdagi kreditlarning tasnifi. Bank kreditining asosiy shakllari. O'zbekistonda kredit tizimini tashkil topishi va rivojlanishi. Banklarning investitsiya faoliyati. Kapital qo'yilmalarni uzoq muddatli kreditlash.

Investitsion loyihalarni sinditsiyalashgan kredit hisobiga moliyalashtirishni tashkil etish. Sinditsiyalashgan kreditlashni amalga oshirish uchun bank sindikatini tashkil etish tartibi. Kreditlarni rasmiylashtirish tartibi. Sinditsiyalashgan kreditlash, uning hisobini yuritish, monitoringini olib borish va uni qaytarish tartibi.

Moliyalashtirishni lizing usuli, xalqaro lizing. Lizingni qo'llash afzalliklari. Lizing investitsion loyihalarni moliyalashtirish manbai sifatida.

Venchor kapitali. Venchor kapitalining omilli tavsiflari. Venchor kapitalining yuqori riskli muhitda ishlatilishi. Venchor kapitalining manbalari.

Tijorat banklarining uzoq muddatli investitsion kreditlari hajmini oshirish, korxonalar tomonidan investitsiya loyihalarini amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha belgilangan vazifalar.

"Kapital qiymati" tushunchasi. Kapitalning muqobil qiymati. Kapitalni tashkil etuvchi elementlar qiymati. Investitsion resurslarni o'rtacha tortilgan qiymati. Kapital qiymatini o'rtacha tortilgan narxi. Kapitalning marjinal qiymatini firma investitsiya foyiatiga ta'siri.

Investitsion loyihalar samaradorligini baholash tamoyillari. Loyiha samaradorligini hisoblashni dastlabki ma'lumotlari. Investitsion qarorlar samaradorligining mezonlari.

Investitsion loyihalar samaradorligining baholash ko'rsatkichlari. Loyiha samaradorligini baholash. Investitsion loyihalar samaradorligini baholashda risklar va noaniqliklarni ta'siri. Investitsion loyihalar samaradorligini baholashning dasturiy ta'minoti. Tashkiliy-iqtisodiy mexanizm. Vaqt omili hisobi. Investitsion loyihalar samaradorligini baholashning xorij tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash shartlari.

Investitsion loyihalar samaradorligining statistik va dinamik turlari. Loyihaviy tahlilning vositalari. Turli ko'rsatkichlarni qo'llash sohalari va shartlari. Alohida mezonlarning afzalliklari, kamchiliklari va ularni bartaraf etish imkoniyatlari. Daromad me'yori va uning tarkibi. Investitsion loyihalarni ijtimoiy samaradorligini baholash.

Turli xil loyihalar tavsifi. Investitsion loyiha tushunchasi, maqsadi va tarkibi. Loyihalarni tasniflash: yirik va kichik, ichki va tashqi, texnik va notexnik, iqtisodiy va ijtimoiy. Loyiha ishtirokchilari. "Loyihani boshqarish" tushunchasi, loyihalarni boshqarishning investitsiyalarni boshqarish va uning funksional boshqaruv bilan o'zaro bog'liqligi. Loyihalarni boshqarishning asosiy tushunchalari tasnifi.

Strategik ahamiyatga ega bo'lgan investitsiya loyihalar, strategik tarmoqlar va yirik korxonalarining uzoq muddatli texnika siyosati nuqtai nazaridan ishlab chiqilayotgan yangi loyihalarni amalga oshirishning muddatlari va shartlarini muvofiqlashtirish yo'nalishlari.

Investitsion davr, mazmuni va loyihani ishlab chiqish bosqichlari. Loyihani tayyorlash davri bosqichlari. Loyiha konsepsiyasini ishlab chiqish. Loyihaning investitsion g'oyasini shakllantirish. Investitsion loyiha variantlarini ishlab chiqish. Loyihaning hayotiylik davri: investitsiyadan oldingi, investitsiya davri va ekspluatatsiya fazasi. Loyihaning dastlabki rejasi.

Loyihaviy moliyalashtirishning mohiyati, shakllari va usullari. Loyihaviy moliyalashtirishning real investitsiyalarni an'anaviy kreditlashdan farqi. Xorijda loyihaviy moliyalash. Loyihaviy moliyalashtirishning asosiy shakllari va sxemalari. Loyiha davri bank nuqtai nazarida. Parallel va ketma-ketlik moliyalash asosida loyihaviy moliyalash.

Loyihaviy moliyalashtirishda e'tiborni to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga qaratish, infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda ichki manbalarni safarbar qilish hajmini oshirish.

Loyihani boshqarishni tashkil etishning maqsadlari. Rejalashtirish va boshqarishning tashkiliy darajalari. Loyiha bo'yicha monitoring ishlari. Yakunlangan qurilish ob'ektlarini foydalanishga qabul qilish. Samaradorlikni baholashning asosiy tamoyillari va umumiy sxemasi. Loyiha samaradorligini hisoblash uchun zaruriy ma'lumotlar.

Moliya bozori kon'yunkturasi tushunchasi, tarkibi, uni tadqiq etish tamoyillari. Investitsiya likvidligini baholash. Qimmatli qog'ozlar bozorida marketing tadqiqotlarini tashkil etish. Birja bozori kon'yunkturasi texnik tahlili xususiyatlari. Banklararo kreditlar va zaxira fondlari. Valyuta opsiyonlari va fyucherslari, forvard bitimlari. Banklararo svop operatsiyasi. Loyiha riskini tahlil qilishning mohiyati. Loyihadagi risk turlari. Loyiha risklarini tadqiq qilish usullari tasnifi. Loyiha risklarini

baholash. Loyihalarni moliyalashtirishda risklarni hisobga olish. Investitsion portfelni shakllantirish mexanizmi. Mablag'larni quyilma qilish yo'nalishini tanlash.

Investitsiyalarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish, korxonalarining investitsion loyihalarni moliyalashtirishda tijorat banklari resurslaridan foydalanishini kuchaytirish.

Investitsion loyihalarni moliyalashtirishda ishtirok etuvchilarning iqtisodiy manfaatdorligini ta'minlashning dolzarb masalalari.

Investitsion vaziyatning fundamental (sifat) tahlili. Loyiha risklarini aniqlashtirish. Loyiha riski ustidan sifatli baholashni amalga oshirish uchun zaruriy harakatlarni belgilash. Risk haqidagi ma'lumotlarni hujjatlashtirish. Risk nazorati. Kutilmagan risklar. Ko'zda tutilmagan xarajatlarni qoplash uchun mablag'larni zaxiralash. Kapital qo'yilmalar riskini baholash uchun moliyaviy tahlil vositalari.

Loyiha risklarining miqdoriy tahlili. Riskni miqdoriy baholashga umummetodik yondashuvlar. Loyiha risklarini tahlil qilish usullari. Riskni ekspert tahlili. Delfi metodi. «Monte Karlo» usuli. Master risk. Risk shkalasi va uni tebranishining tavsifi. Riskni miqdoriy baholash uchun foydalaniladigan maxsus ko'rsatkichlar.

SUG'URTA NAZARIYASI VA AMALIYOTI

Sug'urtaning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati. Sug'urtaning asosiy belgilari. Sug'urtaning o'ziga xos funksiyalari va fondlari. Bozor iqtisodiyotida sug'urtaning tutgan o'rni. Sug'urta atamalari (sug'urta hodisasi, sug'urta mukofoti va summasi, sug'urta shartnomasi va polisi, sug'urtajavobgarligi va boshqalar). Sug'urtaning guruhlanishi. Sug'urta bozorning sub'ektlari va ob'etlari.

Sug'urta qonuniy asoslari va uning mazmuni. Sug'urta konunchiligi va uning tarkibiga kiruvchi qonunchilik xujjatlari. Umumiy sug'urta qonunchiligi. Maxsus sug'urta qonunchiligi. Sug'urta qonunchiligida "Fuqarolik kodeksi" va undagi 52-bobning to'lgan o'rni va ahamiyati. O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risidagi" qonuni va mazmuni. Davlat sug'urta nazorati inspeksiya bo'limining me'yoriy-huquqiy xujjatlari. Sug'urta shartnomasi va uning shartlari.

O'zbekiston sug'urta bozorni zamonaviy holati va rivojlanish istiqbollari. Rivojlangan davlatlarda sug'urta bozorni professional ishtirokchilari. Sug'urta bozorni professional ishtirokchilarining faoliyati. Mahalliy sug'urta xizmatlari bozori faoliyati. Rivojlangan davlatlarda va O'zbekistonda sug'urta bozorini tarkibiy tuzilishini tahlili. O'zbekistonda sug'urta bozorini samarali infratuzilmasini yaratish muammolar va rivojlantirish istiqbollari.

Mulk sug'urtasining asosiy turlari. Mulk sug'urtasini turkumlanishi. Mulk sug'urtasini tashkil etish xususiyatlari. Yuridik va jismoniy shaxslar mulklarini sug'urtalash. Mulk sug'urtasida tariflarini hisoblash usullari. Mulk sug'urtasida zararni baholash va sug'urta qoplamasini aniqlash usullari. Mulk sug'urtasini takomillashtirish masalalari.

Javobgarlik sug'urtasining iqtisodiy mohiyati. Javobgarlik sug'urtasining asosiy turlari. Javobgarlik sug'urtasining turkumlanishi. Javobgarlik sug'urtasini tashkil etish

xususiyatlari. Javobgarlik sug'urtasida tariflarini hisoblash usullari. Zararni baholash va sug'urta qoplamasini aniqlash usullari.

Umumiy sug'urta tarmog'ida sug'urta marketingining mohiyati va ahamiyati. Umumiy sug'urta tarmog'ida sug'urta mahsulotlari va uni sotish kanallari. Umumiy sug'urta tarmog'ida sug'urta kompaniyalari o'rtasida raqobat. Umumiy sug'urta tarmog'ida risk menedjmenti. Umumiy sug'urta tarmog'ini tartibga solishda va boshqarishda nazorat organlarining roli va o'rni. Umumiy sug'urta tarmog'ida anderayting. Umumiy sug'urta faoliyatida informatsion texnologiyalar menedjmenti.

Hayot sug'urtaning iqtisodiy mohiyati. Hayot sug'urtasining turkumlanishi. Hayot sug'urtasining asosiy turlari. Hayot sug'urtasini tashkil etish xususiyatlari. Hayot sug'urtasida tariflarini hisoblash usullari. Hayot sug'urtasida zararni baholash va sug'urta qoplamasini aniqlash usullari. Hayot sug'urtasini takomillashtirish masalalari.

Hayot sug'urta tarmog'ida sug'urta marketingining mohiyati va ahamiyati. Hayot sug'urta tarmog'ida sug'urta mahsulotlari va uni sotish kanallari. Hayot sug'urta tarmog'ida sug'urta kompaniyalari o'rtasida raqobat. Hayot sug'urta tarmog'ida risk menedjmenti. Hayot sug'urta tarmog'ini tartibga solishda va boshqarishda nazorat organlarining roli va o'rni. Hayot sug'urta tarmog'ida anderayting. Hayot sug'urta faoliyatida informatsion texnologiyalar menedjmenti.

Zamonaviy sug'urta texnologiyalarining mohiyati, ahamiyati va tasniflanishi. Umumiy va hayot sug'urta tarmog'ida zamonaviy sug'urta texnologiyalarni qo'llash. Zamonaviy sug'urta texnologiyalarining sug'urta tashkilotlari biznes jarayonidagi o'rni va roli. Sug'urta bozorning professional ishtirokchilari faoliyatini olib borishning zamonaviy ko'rinishlari. Sug'urta menedjmenti va sug'urta marketingida zamonaviy sug'urta texnologiyalari. Xorijiy davlatlarda sug'urtalashning zamonaviy texnologiyalari.

Investitsion loyihalarning samaradorligini ta'minlash sug'urta texnologiyalarining o'rni. Qayta sug'urta va qayta sug'urta shartnomalarining turlari. Qayta sug'urta kompaniyalari faoliyatini tashkil etish asoslari. Sug'urta sohasida firibgorlikka qarshi zamonaviy texnologiyalari. Sug'urta firibgarligi turlari. Sug'urtalovchilarni va sug'urtalanuvchilarni sug'urta firibgarliklaridan himoyalash mexanizmlari.

**08.00.07.-"Moliya, pul muomalasi va kredit" ixtisosligi bo'yicha tayanch
doktorantura institutiga kirish sinovlari savollari**

1. Moliyaning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati.
2. Moliyaning funksiyalari va moliya mexanizmi.
3. Moliya tizimining sohalari va bo'g'inlari.
4. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlar moliyasi
5. Moliyaviy qarorlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari.
6. Uy xo'jaliklari qabul qiladigan moliyaviy qarorlar va ularning asosiy turlari.
7. Moliyaviy siyosat, uning asosiy xususiyatlari va maqsadi.
8. Moliyaviy siyosatni amalga oshirishning asosiy metodologik prinsiplari.
9. Moliyaviy boshqaruv organlari va ularning vazifalari.
10. Moliya tizimini umumiy boshqarish va uni amalga oshiruvchi organlar.
11. Moliyaviy nazoratni tashkil etishning asosiy prinsiplari.
12. Moliyaviy nazoratning shakllari. Moliyaviy nazoratni amalga oshirish jarayonida foydalaniladigan metodlar.
13. Davlat moliyaviy nazorati organlarining vazifalari va funksiyalari.
14. Moliyaviy tizimda moliyaviy oqimlarning tutgan o'rni.
15. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlar moliyasining iqtisodiy mohiyati va uning vazifalari.
16. Foyda, uni shakllantirish va undan foydalanish.
17. Moliyaviy risk tushunchasi va uning mohiyati.
18. Davlatning iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanish dasturlarini moliyaviy ta'minlash masalalari.
19. Koronavirus pandemiyasi sharoitida moliyaviy tartibga solish choralari.
20. Koronavirus pandemiyasining moliya tizimiga ta'siri.
21. O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasining asosiy yo'nalishlari
22. Davlat budjetini daromadlarini shakllantirish va prognozlashtirish masalalari.
23. Davlat budjeti xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish.
24. Davlat budjetining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati.
25. Davlat budjetining iqtisodiy kategoriya, moddiy tushuncha, huquqiy kategoriya sifatida amal qilishi.
26. Davlat qarzlarini boshqarish va moliyalashtirish
27. Konsolidatsiyalashgan budjet tushunchasi, uning tuzishning zarurligi va maqsadi.
28. Budjet tizimi budjetlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar shakllari
29. Markaziy va mahalliy davlat hokimiyati organlarining budjet tizimini boshqarish sohasidagi vakolatlari

30. Budjetlar darajalari o'rtasida daromadlar va xarajatlarning taqsimlanishi
31. Budjet tasnifining mohiyati. Budjet tasnifini tuzishning asosiy tamoyillari
32. Davlat budjeti taqchilligini qoplash manbalari tasnifi, tarkibi
33. Davlat budjetining ijtimoiy maqsadlardagi xarajatlari tarkibi
34. Davlat budjeti taqchilligini qoplashning ichki va tashqi manbalari
35. O'zbekiston Respublikasida budjet jarayonini tashkil etilishi va uning asosiy bosqichlari
36. Xarajatlar smetasi – budjet tashkilotlari moliyaviy rejasi sifatida
37. Budjet tashkilotlarining budjetdan tashqari mablag'lari, manbalari va foydalanish yo'nalishlari
38. Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning zarurligi, shakllari va moliyaviy manbalari
39. Davlat budjetining ijtimoiy ta'minot xarajatlari
40. Davlat moliyaviy nazoratining turlari, shakllari va usullari
41. Budjetnoma va uning tarkibi
42. Davlat maqsadli jamg'armalari, ularning tarkibi, moliyaviy manbalari va mablag'laridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari.
43. Davlat budjetining solikli daromadlari va ularning tarkibi
44. Davlat budjetining soliqsiz daromadlari va ularning tarkibi
45. Davlat budjetining iqtisodiy maqsadlardagi xarajatlari, tarkibi va asosiy yo'nalishlari
46. Pensiya ta'minoti bilan bog'liq islohotlar va ularning asosiy yo'nalishlari
47. Davlat xaridlari va ularni tashkil etish
48. Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan va tartibga soluvchi daromadlarini shakllantirish
49. Mahalliy budjetlarning xarajatlari tizimi
50. Xalqaro moliya munosabatlari rivojlanishiga xos bo'lgan zamonaviy tendensiyalar.
51. Jahon moliyaviy muhiti va unda xalqaro moliya munosabatlarining tutgan o'rni.
52. Milliy iqtisodiyot rivojlanishida xalqaro moliya munosabatlarining roli va ahamiyati.
53. Valyuta siyosati va uning asosiy shakllari.
54. Valyuta riskini boshqarish usullari va ularning mohiyati.
55. Moliyaviy derivativlar mohiyati va ularga xos xususiyatlar.
56. To'lov balansining tarkibi hamda ularga xos xususiyatlar.
57. To'lov balansiga ta'sir etuvchi omillar va uni tartibga solishning asosiy usullari.
58. Jahon banki guruhi va unga kiruvchi tashkilotlar faoliyati.
59. Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning mohiyati, maqsadi va asosiy shart-sharoitlari.
60. O'zbekistonda tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish chora-tadbirlari.
61. Moliyaviy inqirozning mohiyati va xususiyatlari.
62. Xalqaro moliya tashkilotlarining asosiy funksiyalari va maqsadlari.
63. Valyuta tizimining mohiyati va uning asosiy turlari.
64. Jahon valyuta tizimi va uning rivojlanish bosqichlari.

65. Yevropa valyuta tizimi rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.
66. Valyuta kursining mohiyati va uning turlari va unga ta'sir etuvchi omillar.
67. Muddatli valyuta operatsiyalari.
68. Xalqaro valyuta bozori va undagi operatsiyalar.
69. Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning mohiyati, vazifalari va integratsion birlashmalarning asosiy shakllari.
70. To'lov balansining mohiyati va tarkibi.
71. Xalqaro moliya bozori va uning tarkibiy tuzilmasi.
72. Xalqaro kapital harakatining zamonaviy tendensiyalari.
73. Xalqaro moliya bozorini tartibga solishning asosiy usullari.
74. Aylanma mablag'lar va mijozlarning kreditga layoqatligini baholash usullari
75. Aktivlar sifatini tasniflash, tijorat banklari tomonidan ular bo'yicha ehtimoliy yo'qotishlarni qoplash uchun zaxiralarni shakllantirish va undan foydalanish tartibi?
76. Kreditning ta'minoti va uning shakllari
77. Tijorat banklarining to'lovga layoqatliligi va likvidligi
78. Tijorat banklari kapitali manbalari, miqdori va yetarililigi qo'yilgan talablar
79. Tijorat banklari risklari va ularni boshqarish usullari
80. Tijorat banklarining daromadlari, xarajatlari va foydasi
81. Tijorat banklarining depozit siyosati, uning maqsadi va vazifalari
82. Tijorat banklarining jalb qilingan mablag'lari, tarkibi va ular bilan bog'liq asosiy muammolar
83. Tijorat banklarining investitsion operatsiyalari, ularni rivojlantirishdagi muammolar va yechimiga qaratilgan vazifalar
84. Tijorat banklarining kredit siyosati, uning maqsadi va vazifalari
85. Tijorat banklarining likvidligi, turlari va ularni aniqlash hamda baholash tartibi
86. Tijorat banklarining faktoring va lizing operatsiyalari
87. Tijorat banklarining foiz siyosati
88. Tijorat banklarining yangi xizmat turlari va ularni kengaytirish imkoniyatlari
89. Bank kreditining ta'minoti, turlari va uning ahamiyati.
90. Bank mijozlarini ochiq va yopiq kredit liniyasi bo'yicha kreditlash.
91. Bank resurslari va ularni tarkibi.
92. Bank risklari va ularning turlari.
93. Bankdan tashqari pul aylanmasini qisqartirish bo'yicha chora-tadbirlar.
94. Banklarning anderryatting operatsiyalari.
95. Tijorat banklari foiz siyosati va uni bank faoliyatidagi o'rni.
96. Tijorat banklari tomonidan mijozlarni kontokorrent va overdraft shaklida kreditlash.
97. Korxonaning kreditga layoqatligini baholashda qo'llaniladigan asosiy ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi.
98. Kredit bahosi va unga ta'sir etuvchi omillar.
99. Kreditlarni sifat jihatdan tasniflanishi va ular bo'yicha zaxira tashkil qilish.
100. Markaziy bankning qayta moliyalashtirish siyosatining mazmuni va ahamiyati.
101. Markaziy bankning majburiy zaxira siyosati va uning tijorat banklari likvidliligiga ta'siri.
102. Kriptovalyutaning mohiyati va uning turlari.
103. Bitkoin va uning ishlash prinsiplari.
104. Blokcheyn va uning O'zbekiston uchun foydali jihatlari.
105. O'zbekiston tijorat banklari likvidlilik holati va likvidlilik ko'rsatkichlari.
106. O'zbekistonda pul agregatlari va ularning turlari.
107. O'zbekiston respublikasi Markaziy bankining bosh maqsadi va asosiy vazifalari.
108. Banklarda sof foizli spread va marjani aniqlanishi.
109. Tijorat banki kapitalining yetarililigi ko'rsatkichlari va ahamiyati.
110. Tijorat banki kredit portfelini diversifikatsiyalash.
111. Tijorat banki kredit siyosati va uning mezonlari.
112. Tijorat banki kreditlash jarayoni va uning bosqichlari.
113. Bank aktivlarining risklilik darajasi bo'yicha guruhlanishi.
114. Tijorat banklari aktivlari tarkibi va aktiv operatsiyalar.
115. Tijorat banklarining passiv operatsiyalari va ulami tahlili.
116. Tijorat banklari tomonidan sindikatlashgan kreditlarni berish tartibi.
117. Tijorat banklari ustav fondining minimal miqdoriga qo'yiladigan talablar va uning manbalari.
118. Tijorat banklarini ro'yxatga olish va ularga litsenziya berish tartibi.
119. Tijorat banklarining aktivlarining likvidlilik darajasiga ko'ra guruhlanishi.
120. Tijorat banklarining depozit va nodepozit operatsiyalari tavsifi.
121. Tijorat banklarining kredit potentsiali va uni hisoblash tartibi.
122. Tijorat banklarining rentabellik ko'rsatkichlari.
123. 2020-2025 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi nimalardan iborat?
124. Inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o'tish orqali pul-kredit siyosatini takomillashtirish to'g'risida nimalarni bilasiz?
125. O'zbekiston Respublikasi hududida chet el investitsiyalarini amalga oshirish shakllari.
126. O'zbekiston Respublikasi hududidagi chet el investitsiyalari ishtirokidagi korxonalar.
127. Investitsiya faoliyatini tartibga solishda davlatning roli.
128. O'zbekiston Respublikasidagi chet el investorlariga berilgan moliyaviy imtiyozlar.
129. O'zbekiston Respublikasining investitsiya siyosati va uning asosiy tamoyillari.
130. Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari.
131. O'zbekiston Respublikasida investitsiyalarga oid me'yoriy-huquqiy xujjatlar mazmuni.
132. Xudud investitsiya muhiti va unga ta'sir etuvchi omillar.
133. Davlat Investitsiya dasturining maqsadi, shakllantirish tartibi va moliyalashtirish manbalari.
134. O'zbekiston iqtisodiyotiga chet el investitsiyalarini jalb etishning ob'ektiv zarurligi.
135. Real investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari va usullari.
136. Uzoq muddatli kreditlash va uni rasmiylashtirish tartibi.

137. Lizing va uning investitsiya faoliyatidagi ahamiyati va afzalliklari.
138. Investitsiya risklari va ularni pasaytirish yo'llari.
139. Investitsiya risklarining asosiy belgilari bo'yicha turkumlanishi.
140. Kapital qurilishni amalga oshirish usullari, ularning afzalliklari va kamchiliklari.
141. Forfeiting, uning mazmuni va amalga oshirish tartibi.
142. Investitsiyalarni loyihaviy moliyalashtirish mazmuni, bosqichlari.
143. O'zbekistonda lizing munosabatlarining baholashning mohiyati va ahamiyati.
144. Investitsiya loyihalari samaradorligini baholash usullari.
145. Investitsiya loyihalari samaradorligini baholash usullari.
146. Investitsiya risklarini baholash usullari.
147. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning tarkibi va rivojlanish dinamikasi.
148. Investitsiya normasi va unga ta'sir etuvchi omillar.
149. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning tarkibi va rivojlanish dinamikasi.
150. Investitsiya loyihalari xorijiy kredit liniyalari orqali moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.
151. Pul oqimlarini baholashda diskontlashtirish va o'stirish jarayonlari.
152. Korporativ moliyani tashkil etishning iqtisodiy mazmuni, maqsadi va vazifalari
153. Korporativ moliyaning konseptual asoslari
154. Korxonalarda moliyaviy boshqaruvning tashkiliy xususiyatlari
155. Qimmatli qog'ozlar daromadlilik va risklilik darajasi
156. Korporativ qimmatli qog'ozlar turlari, qo'llanish xususiyatlari
157. Korxonalar moliyaviy holatini baholovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlashning ahamiyati
158. Korporativ moliyaning axborot ta'minot bazasi va undan foydalanuvchilar
159. Korporativ obligatsiyalarning korxonalar rivojidagi ahamiyati
160. Korxonalar qisqa va uzoq muddatli moliyalashtirish manbalari
161. Korxonalar likvidligini aniqlash va uni oshirish masalalari
162. Korxonalar moliyaviy holatiga ta'sir etuvchi omillar
163. Korxonalarda narx shakllanish bosqichlari
164. Risk-menejmentning asosiy funksiyalari
165. Korxonalarda debitorlik qarzlari va ularni samarali boshqarish yo'llari
166. Korxonalarda moliyaviy inqiroz yuzaga kelishining ob'ektiv va sub'ektiv sabablari va ularni bartaraf etish yo'llari
167. Korporativ moliyaviy rejalashtirish va uni ishlab chiqish tamoyillari
168. Korxonalar moliyaviy sog'lomlashtirish va uning asosiy yo'nalishlari
169. Korxonalar moliyaviy-xo'jalik faoliyatini soliq orqali rag'batlantirish
170. Korxonalarda investitsion faoliyatini samarali boshqarish yo'llari
171. Mahsulot ishlab chiqarish tannarxi va uni kamaytirish yo'llari
172. Kompaniyalar investitsion portfelini shakllantirish va samarali boshqarish yo'llari
173. Korxonalar xarajatlarining turlari va ularni optimallashtirish yo'llari
174. Qimmatli qog'ozlar bozorining moliya bozorida o'rni

175. Qimmatli qog'ozlarning tasniflanishi va o'ziga xos xususiyatlari
176. Fond bozori faoliyat xususiyatlari
177. Hosilaviy qimmatli qog'ozlarning turlari va o'ziga xos xususiyatlari
178. Qimmatli qog'ozlar emissiyasi tartibi
179. Aksiya va obligatsiyalar, ularning umumiy va farqli jihatlari
180. Davlat qimmatli qog'ozlari, ularning qo'llanish xususiyatlari
181. Oddiy va imtiyozli aksiyalar, ularning farqli va umumiy xususiyatlari
182. Moliya bozori institutlari, ularning faoliyat xususiyatlari
183. Qimmatli qog'ozlar kurslari, ularga ta'sir etuvchi omillar
184. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida soliqlar va va boshqa majburiy to'lovlarning budget daromadlaridagi salmog'i hamda ularning o'zgarish dinamikasi.
185. O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatining o'ziga xosligi va iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitidagi ahamiyati.
186. Yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortishda o'xshashlik va farqli jihatlari.
187. Soliq tizimining huquqiy asoslari, soliq to'lovchilarning huquq va majburiyatlari.
188. "Davlat soliq xizmati to'g'risida"gi qonunning mazmuni va ahamiyati
189. Soliqlarning iqtisodiy mohiyati va ob'ekti bo'yicha guruhlarga bo'linishi.
190. To'g'ri va egri soliqlarning iqtisodiy mohiyati hamda ularning budget daromadlaridagi ahamiyati.
191. Yuridik shaxslardan undiriladigan foyda solig'ining ahamiyati va ularning korxonalar moliya-xo'jalik faoliyatiga ta'siri, soliq ob'ekti va bazasi.
192. Foyda solig'i bazasini aniqlashda jami daromadlar tarkibi va ulardan chegirmalarni keltirib o'ting.
193. Foyda solig'i bo'yicha imtiyozlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari.
194. Davlat budgeti daromadlarini shakllantirishda A.Laffer egri chizig'ining iqtisodiy mohiyatini izohlab bering.
195. Foyda solig'ining amaldagi stavkalari soliq hisobotlarini taqdim etish va to'lov muddatlari.
196. Jismoniy shaxslarning mehnat haki shaklida oladigan daromadlarini soliqqa tortish tartibi.
197. Jismoniy shaxslar daromadlarini deklaratsiyalash tartibi va undagi muammolar.
198. Jismoniy shaxslar daromad solig'ini hisoblash tartibi, soliqdan berilgan imtiyozlar va ularning guruhlanishi.
199. Tadbirkorlik faoliyatining ayrim turlari bilan shug'ullanuvchi yuridik va jismoniy shaxslarga qat'iy belgilangan soliqning mohiyati va ahamiyatini ta'riflab bering.
200. Mikrofirma va kichik korxonalar moliya bozorida soliqqa tortishning o'ziga xosligi va soddalashtirilgan soliq ahamiyatini ochib bering.
201. Yagona soliq to'lovi tarkibiga kiritish mezonlari, soliq ob'ekti va bazasi.
202. Mikrofirma va kichik korxonalar uchun yagona soliq to'lovi stavkalari va soliq to'lovini kechiktirish tartibi.
203. Savdo va umumiy ovqatlanish korxonalarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari.

204. Qo'shilgan qiymat solig'ining iqtisodiy mohiyati va uning mamlakatimizda joriy qilinishi, soliq ob'ekti va stavkalari.
205. Aksiz solig'ining iqtisodiy mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari.
206. Yuridik shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i, uning ob'ekti va soliq stavkalari.
207. Jismoniy shaxslarning mulkiy daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos jihatlari.
208. Yuridik shaxslardan undiriladigan yer solig'i, uning ob'ekti va soliq stavkalari.
209. Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliqning iqtisodiy mohiyati, soliq ob'ekti va stavkalari.
210. Davlat maqsadli jamg'armalariga ajratmalarining o'ziga xos xususiyatlari.
211. Moliyaviy jazo choralari va ularni qo'llash tartibi.
212. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqning iqtisodiy mohiyati va soliq ob'ekti.
213. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i, uning ob'ekti va soliq stavkalari.
214. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i, uning ob'ekti va soliq stavkalari.
215. Aksiz solig'ini hisoblash va budjetga to'lash tartibi.
216. Sug'urtaning iqtisodiy mohiyati va uning o'ziga xos funksiyalari.
217. Sug'urtaning iqtisodiyotdagi ahamiyati va roli.
218. Sug'urta faoliyatining huquqiy asoslari.
219. Sug'urta sohalari va ularining klassifikatsiyasi.
220. Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini sug'urtalash mexanizmi.
221. Ish beruvchilarning fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urtalash mexanizmi.
222. Tashuvchilarning fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urtalash amaliyoti.
223. Sug'urta tashkilotlarining moliyasi va uning guruxlanishi.
224. Sug'urta tashkilotlarining daromadlari va xarajatlarining guruxlanishi.
225. Sug'urta tashkilotining tarif siyosati.
226. Mamlakat sug'urta bozorida qayta sug'urtaning o'rni.
227. Sug'urta faoliyatini soliqqa tortish asoslari.
228. Javobgarlik sug'urtasi va uning iqtisodiy ahamiyati.
229. Qishloq xo'jaligi risklari va ularni sug'urtalash mexanizmi.
230. Sug'urtada risk va ularning klassifikatsiyasi.
231. Sug'urta faoliyatining moliyaviy barqarorligi ko'rsatkichlari.
232. Shaxsiy sug'urta uning keng tarqalgan turlari.
233. Mol-mulklarni sug'urtalashning mexanizmi tahlili.
234. Qishloq xo'jaligi hayvonlarini sug'urtalashning o'ziga xos xususiyatlari.
235. Sug'urta faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish usullari va shakllari.
236. Sug'urta sohasidan olib borilayotgan davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari.
237. Bank risklarini sug'urtalash amaliyoti tahlili.
238. Sug'urtada risk menejmentining ahamiyati.
239. Sug'urta tashkilotlarining tashkiliy-huquqiy asoslari.
240. Moliyaviy risklar va ularni sug'urtalash usullari.
241. Hayot sug'urtasi va uning tashkil etilishi

242. Sug'urta vositachilari va ularning faoliyati yo'nalishlari.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. – T.: "O'zbekiston", 2016. - 48 b.
2. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 103 b.
3. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – T.: "O'zbekiston", 2016. - 56 b.
4. Алехин Б.И. Рынок сенних бумаг. Введение в фондовые операции.- Самара: Самвен, 1992.
5. Биржевое дело: Учебник / Под. ред. В.А. Галанова, А.И. Басова. - М.: Финансы и статистика, 1998.
6. Вутиков И. Л. Қимматли коғозлар бозори. -Тошкент: Консадитинформ, 2001.
7. Vahobov A., Malikov T. Moliya: umumnazaiy masalalar. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Moliya-iqtisod, 2008.
8. Вылкова Е.С., Романовский М.В. Налоговое планирование. –СПб.: Питер, 2004.–193 с.
9. Гизатуллин Х.Н., Зарипова И.Р. Формирование и проблемы расширения самостоятельности местных бюджетов в условиях рыночных отношений. 2-изд. – Уфа: Институт экономики УрО РАН, 2001 г.
10. Гитман Л.Дж., М.Д.Джоник. Основы инвестирования.-М.: Дело, 1997.
11. Долженкова Л.Д. Влияние экономики США на положение в мировом хозяйстве // Банковское дело, №6, 2001.—с 2-7.
12. Доронин И.Г. Новые явления и тенденции в экономике и на финансовом рынке западных стран//Денги и кредит. -Ташкент, 2003.-№9,—с.59-61.
13. Jo'raev A. Davlat budjeti daromadlarini shakllantirishning samarali yo'llari. -T.: Fan, 2004. - 243 b.
14. Zavalishina I.A. Soliqlar: nazariya va amaliyot. - T.: "Iqtisodiyot va huquq dunyosi" nashriyot uyi, 2005. - 544 b.
15. Zaynalov J.R. Soliqlar va soliqqa tortish. - S: Samarqand kooperativ instituti, 2002. - 366 b.
16. Yo'ldoshev M., Tursunov Y. Moliya huquqi. – T.: Moliya, 2000. -212 b.
17. Кейнс Дж. Общая теория занятости, протсентов и денег. Пер. с англ.

- Общ. Ред. А.Г. Милейковского и И.М. Осадчей. - М.: «Прогресс», 1978
18. Килячков А. А., Чаадаева Л. Д. Рынок сменных бумаг и биржевое дело. - М: ИКНест, 2000
19. Ковзанадзе И.К. Достаточность капитала - ключевой элемент устойчивости коммерческого банка // Банковское дело, №12, 2001. — с.5-8
20. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика / Пер. 16-го англ. изд. -М.: ИНФРА-М, 2006. - 940 с.
21. Malikov T.S. Soliqlar va soliqqa tortishning dolzarb masalalari. - T.: Akademiya, 2002. - 204 b.
22. Malikov T. Moliya: xo'jalik yurituvchi sub'ektlar moliyasi Toshkent: Moliya-iqtisod, 2009.
23. Malikov T., Xaydarov N. Moliya: umumdavlat moliyasi. - Toshkent: Moliya-iqtisod, 2009.
24. Миркин Я. М. сменные бумаги и фондовый рынок.-М: Перспектива, 1995
25. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политики налогов. -М.: Финансы и статистика, 2003. - 256 с.
26. Рубсов Б. Б. Зарубежные фондовые рынки. - М: Финансы и статистика, 1996
27. Рынок сменных бумаг и его финансовые институты: Учебное пособие/ Под ред. В.С. Таркановского, - СПб: АО «Комплект», 1994.
28. Sobirov H.R. O'zbekistonning davlat moliyasi tarixi. -T.: "Ta'lim manbai" jamiyati, 2002. - 152 b.
29. Финансы. /Под ред. Л.А. Дробозиной -М.: ЮНИТИ, 2003. - 350 с.
30. Naydarov N. Moliya. -T.: Akademiya, - 2001. - 72 b.
31. Христенко В.Б. Межбюджетные отношения и управление региональными финансами: обзор, проблемы, перспективы. - М., 2002 г.
32. Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. Инвестиции: Пер. с angl.-М: INFRA-М, 1999.-XII.
33. Шохазамий Ш.Ш. Качество индустрии рынков: финансового и сменных бумаг. -Т.: Фан, 2004.
34. Юткина Т.Ф. Налоги и налогообложение. - М., 2002г.

BAHOLASH MEZONLARI

Dastur bo'yicha talabgorlar bilimni baholash mezonlari	
Nazorat shakli, maksimal baholari	Imtihon
Maksimal baho	100
S'hakli (og'zaki, yozma, test)	Yozma, og'zaki
Muddati (haftalarda)	Belgilangan sanada
Savollarni baholash quyidagi mezon asosida amalga oshiriladi	
86-100- "a'lo"	tadqiqotchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mus'hohada yuritadi, javoblarini ilmiy asolay oladi, mohiyatini tus'hunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga yega deb topilganda, olib borayotgan tadqiqotning mazmun mohiyati va o'ziga xosligini bilsa, tadqiqot asosnomasini shakllantira olsa - (a'lo) baho
71-85- "yaxshi"	tadqiqotchi mustaqil mushohada yuritadi, fanning mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda, olib borayotgan tadqiqotning mazmun mohiyati tushunsa - (yaxshi) baho
60-70- "qoniqarli"	tadqiqotchi Moliya, bank ishi, soliqlar va soliqqa tortish, sug'urta ishi, fanli bo'yicha egallagan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatni qisman tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda - (qoniqarli) baho
0-59- "qoniqarsiz"	tadqiqotchi fan dasturini, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas, tadqiqot haqida ma'lumotga ega emas deb topilganda - (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.